

6/23/2017

Πολυτεχνείο Κρήτης

Τμήμα: Μηχανικών Παραγωγής &
Διοίκησης

Διπλωματική Εργασία

Τίτλος: «Κανόνες εταιρικής
διακυβέρνησης και κίνδυνος τραπεζικών
ιδρυμάτων»

Ονοματεπώνυμο φοιτητή:
Μαρούλης Πασχάλης

Επιβλέπων καθηγητής:
Πασιούρας Φώτιος

Χανιά, Ιούνιος 2017

Πασχάλης Μαρούλης

Κατάλογος Περιεχομένων

Περίληψη.....	3
Abstract.....	4
Ευχαριστίες.....	5
Κατάλογος Πινάκων.....	6
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	7
Εισαγωγή.....	8
Κεφάλαιο 1: Εταιρική Διακυβέρνηση.....	10
Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική Ανασκόπηση.....	40
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία, Πηγές δεδομένων, Μεταβλητές.....	51
Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα –Συμπεράσματα.....	57
Κεφάλαιο 5:Επίλογος.....	62
Βιβλιογραφία.....	64
Παράρτημα.....	66

Περίληψη

Η παγκοσμιοποίηση των αγορών επιτάσσει ως αναγκαία συνθήκη την λειτουργία ενός διεθνούς χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος, το οποίο έχει ως στόχο την απρόσκοπτη εξυπηρέτηση των διαφόρων συναλλαγών μεταξύ αντισυμβαλλομένων μερών. Όπως έχει γίνει αντιληπτό, το σύστημα αυτό δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει δίχως την παρουσία και την ανάπτυξη των τραπεζικών ιδρυμάτων. Οι τράπεζες επομένως, αναδεικνύονται ως ο μεγαλύτερος ρυθμιστής της ζωής των πολιτών στον 21^ο αιώνα. Επιπρόσθετα όμως της λειτουργίας τους, ο τραπεζικός κλάδος προκειμένου να αναπτυχθεί είναι απαραίτητη και αναπόφευκτη η ανάληψη κινδύνου. Αυτή η παράμετρος κρίνεται ως ζωτικής σημασίας καθώς μπορεί να οδηγήσει σε ανυπολόγιστες ζημιές όχι μόνο για τους καταθέτες της τράπεζας αλλά και για μία χώρα συνολικά καθώς η διάσωσή της απαιτεί την χορήγηση πρόσθετων κεφαλαίων και ενέσεων ρευστότητας τα οποία όμως ενδεχομένως να επιβαρύνουν δυσμενώς τον κρατικό προϋπολογισμό.

Το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το 2008 καθώς και τα αίτια της οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην ανεξέλεγκτη ανάληψη κινδύνου των τραπεζών από τα στελέχη τους. Έχει επομένως γίνει αντιληπτό ότι η λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί κρίκο στην αλυσίδα του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος και η αλληλεξάρτηση τους με τις αγορές είναι τέτοια ώστε κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα να διαμορφώνει μία μορφή κινδύνου ως προς το σύνολο των αγορών. Ως αντίβαρο του κινδύνου αυτού έχει αναπτυχθεί η εταιρική διακυβέρνηση η οποία μέσω εφαρμογής κανόνων προσπαθεί να τον μετριάσει καθώς επίσης και να εγγυηθεί την αδιάκοπη και ασφαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος. Η παρούσα διπλωματική εργασία συνεπώς, μελετάει τους κανόνες της εταιρικής διακυβέρνησης και τους παράγοντες που επηρεάζουν τον κίνδυνο των τραπεζών καθώς και στη σχέση τους μεταξύ τους.

Abstract

The globalization of markets requires as an indispensable condition the function of a universal financial environment whereby its main purpose is the unhampering service and support of the different transactions between signatory sides. As it is prudent, this system cannot operate without the presence and growth of the banking sector. Thereby, banks have emerged as the greatest regulator of the welfare of the citizens in the 21st century. Additional to its operation though, the banking sector in order to be developed and expanded, it is essential and inevitable the undertaking of risk. Thus, this is judged as of vital importance, as it can lead to incalculable damages not only for the depositors of a bank but also for a country as a whole because a bailout requires the disbursement of additional capitals and liquidity injections which probably could affect a nation's budget.

The breakout of the global financial crisis in 2008 as well as its causes is owing to a great deal of the excessive risk-taking of banks by their directors. Therefore it is evident that the function of the banking institutions serves as a link to the chain of the global financial system and their correlation with the markets is such, so that every financial institution poses a form of risk to the markets as a whole. As a counterweight of this risk, the term of corporate governance has been evolved, and via the appliance of rules attempts to mitigate it and guarantee the safe and sound functionality of the banking sector. Hence, the current dissertation studies the regulations of corporate governance and the factors that affect the risk of banks, as well as the correlation between them.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων καθηγητή μου κ. Πασιούρα Φώτιο για την υποστήριξη και την καθοδήγηση που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας καθώς επίσης και την οικογένειά μου για την οικονομική και ηθική στήριξή της τα τελευταία χρόνια.

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.....	58
Πίνακας 2.....	59
Πίνακας 3.....	60

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.....	19
Διάγραμμα 2.....	19
Διάγραμμα 3.....	43

Εισαγωγή

Η διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας είναι κρίσιμης σημασίας για την πορεία της οικονομίας ενός κράτους. Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών αλλά και οι προηγούμενες, έχουν αποτελέσει σημαντικές ευκαιρίες για αλλαγές στη δομή των κανόνων λειτουργίας τόσο των κρατών όσο και των τραπεζών. Όπως προαναφέρθηκε, η εταιρική διακυβέρνηση έχει θεσπιστεί έτσι ώστε να παρέχει ένα συμπαγές και αποτελεσματικό σύνολο κανόνων με σκοπό την αποτελεσματική διοίκηση και λειτουργία των τραπεζών. Μέσω της αποτελεσματικής εφαρμογής της εταιρικής διακυβέρνησης επιτυγχάνεται και η διατήρηση του συστημικού κινδύνου σε επίπεδα τέτοια ώστε το χρηματοπιστωτικό σύστημα να εγγυάται την ομαλή του λειτουργία.

Η ανεξέλεγκτη ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες ενδέχεται να έχει σοβαρές επιπτώσεις για το περιβάλλον οικονομικό σύστημα. Στην περίπτωση για παράδειγμα χρεοκοπίας μίας συστημικής τράπεζας θα πρέπει να αναζητηθούν κεφάλαια διάσωσης από τον κρατικό προϋπολογισμό ή από κάποιο άλλο ταμείο. Δεν αποκλείεται επίσης να υπάρξει κούρεμα καταθέσεων καθώς στην ευρωπαϊκή ένωση ναι μεν υπάρχει καθεστώς ασφάλισης καταθέσεων αλλά για ποσά που δεν υπερβαίνουν τις 100000€. Είναι λοιπόν φανερό πως η πτώχευση ενός τραπεζικού ιδρύματος δεν επηρεάζει μόνον τους καταθέτες και μετόχους μιας συγκεκριμένης τράπεζας αλλά λόγω της γενικευμένης απώλειας εμπιστοσύνης είναι δυνατόν και οι υπόλοιποι καταθέτες αδυνατώντας να ξεχωρίσουν τις υγιείς από τις προβληματικές τράπεζες, να προχωρήσουν σε μαζικές αναλήψεις χρημάτων. Ως αποτέλεσμα δηλαδή μεμονωμένων γεγονότων ενδέχεται να ανακύψουν μαζικές φυγές κεφαλαίων (bankrun) καθώς και ντόμινο πτωχεύσεων.

Για όλους τους παραπάνω λόγους κρίνεται αναγκαία η θέσπιση ή τροποποίηση των κανονιστικών πλαισίων τα οποία ρυθμίζουν τους κανόνες λειτουργίας των τραπεζών. Για το λόγο αυτό υπάρχει ένα διεθνές εποπτικό πλαίσιο το οποίο αποτελείται από την Επιτροπή της Βασιλείας όπου και θεσπίζονται οι κανόνες λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Σήμερα και έπειτα από αρκετές τροποποιήσεις έχει καταλήξει σε ένα νέο σύμφωνο λειτουργίας το οποίο ονομάζεται Βασιλεία III. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επίσης εκδώσει τις δικές της κατευθυντήριες γραμμές σύμφωνα με τις οποίες ενσωματώνει στο ευρωπαϊκό δίκαιο τους κανόνες της Επιτροπής της

Βασιλείας και αντίστοιχα το ελληνικό κράτος έχει θεσπίσει τους ανάλογους νόμους οι οποίοι ανταποκρίνονται εν λόγω διατάξεις.

Με βάση όσα προαναφέρθηκαν, σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η εμβάθυνση στους κανόνες και τις δομές της τραπεζικής εταιρικής διακυβέρνησης καθώς επίσης και στη σχέση τους με τον κίνδυνο. Με αυτά τα δεδομένα, η δομή της διπλωματικής οργανώνεται ως ακολούθως:

Στο Κεφάλαιο 1 παρουσιάζονται αναλυτικά όλοι οι προαναφερθέντες κανόνες και δομές που ρυθμίζουν τον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης στο πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών. Γίνεται εκτενής αναφορά στο πλαίσιο της Βασιλείας και στους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα τραπεζικά ιδρύματα. Επίσης, παρουσιάζονται οι κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η έκθεση του Walker καθώς και κάποια γενικά στοιχεία όσον αφορά το εποπτικό πλαίσιο. Στο Κεφάλαιο 2 γίνεται μία βιβλιογραφική ανασκόπηση για τη σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης – κινδύνου και παρουσιάζονται αναλυτικά οι παράγοντες που επηρεάζουν την τραπεζική σταθερότητα. Στο κεφάλαιο 3 παρουσιάζεται όλη η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε προκειμένου να εξεταστεί η σχέση μεταξύ των δύο μεγεθών σε επίπεδο χώρας. Στο κεφάλαιο 4 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και εξάγονται τα συμπεράσματα από τη διεξαγωγή της εμπειρικής μελέτης.

Κεφάλαιο 1: Εταιρική Διακυβέρνηση

1.1 Γενικά

Με τον όρο Εταιρική Διακυβέρνηση (Corporate Governance) νοείται ένα σύνολο μηχανισμών, διεργασιών, κανόνων και πρακτικών με τους οποίους μία εταιρεία ελέγχεται και διοικείται. Οι δομές διακυβέρνησης και οι αρχές τους ορίζουν τη διανομή των δικαιωμάτων αλλά και των ευθυνών ανάμεσα στους διάφορους συμμετέχοντες μέσα σε μία εταιρεία. Οι συμμετέχοντες αυτοί μπορεί να είναι:

- Το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ)
- Οι διευθυντές/στελέχη και οι διευθύνων σύμβουλοι
- Οι μέτοχοι
- Οι πιστωτές
- Οι ελεγκτές
- Ρυθμιστικές αρχές
- Λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders)

Μέσω της εταιρικής διακυβέρνησης καθορίζονται οι στόχοι της εταιρείας, διαμορφώνεται το κοινωνικό της πρόσωπο, δημιουργούνται οι κανόνες και οι διαδικασίες για τη λήψη αποφάσεων σε διάφορα θέματα. Οι μηχανισμοί διακυβέρνησης περιλαμβάνουν την εποπτεία των δράσεων, πολιτικών, πρακτικών των αποφάσεων οι οποίες παίρνονται από τα στελέχη και επηρεάζουν άμεσα τους μετόχους και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη.

Το ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της εταιρικής διακυβέρνησης εκδηλώθηκε κατά την περίοδο 2001-2002 όπου και ξεκίνησε η θεσμοθέτησή της, όταν προηγουμένως είχαν καταρρεύσει αρκετές μεγάλες εταιρείες στις οποίες υπήρξε έντονο το πρόβλημα της λογιστικής απάτης. Επίσης, η ανάγκη ύπαρξης ενός αποτελεσματικού συνόλου κανόνων για τη διακυβέρνηση αλλά και εποπτεία αναζωπυρώθηκε κατά το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το 2008. Η κρίση αυτή η οποία προήλθε κυρίως από την ανεξέλεγκτη ανάληψη κινδύνου από τις αμερικανικές τράπεζες, γρήγορα εξαπλώθηκε και στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο. Έγινε λοιπόν τότε αντιληπτό ότι χρειάζεται η εφαρμογή ενός αυστηρού εποπτικού πλαισίου το οποίο να μην υπήρχε από παλαιότερα, όμως έπρεπε να αναθεωρηθεί και να εφαρμοστεί αποτελεσματικά. Καταλυτικό ρόλο σε αυτό το ζήτημα έπαιξε η Επιτροπή της Βασιλείας, όπου μέσω της έκδοσης ορισμένων

συμφώνων(Βασιλεία I,II,III) επιχειρείται η αποτελεσματική εποπτεία των τραπεζών, όπως θα αναλυθεί παρακάτω.

Στην Ελλάδα, η Εταιρική Διακυβέρνηση αφορά εταιρείες οι οποίες είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών και έχει θεσπιστεί με νόμο από το 2002. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει αναλάβει τον έλεγχο της συμμόρφωσης με τους κανόνες της ΕΔ από τις εταιρείες όπου αναφέρονται κυρίως:

- Στον διορισμό ανεξάρτητων μελών στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας. Πρακτικά αυτό σημαίνει πως τα άτομα αυτά δεν έχουν επαγγελματική σχέση με την εταιρεία και ούτε άμεση ή έμμεση συγγένεια με κάποιον από τους μετόχους
- Στη λειτουργία τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου το οποίο και αυτό αποτελείται από ανεξάρτητα μέλη και στόχος του είναι ο έλεγχος των δράσεων και αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και των μετόχων
- Τη θέσπιση διαφορετικών προσώπων για τις θέσεις του Προέδρου και του Διευθύνοντος Συμβούλου της εταιρείας
- Τη λειτουργία εταιρικής ιστοσελίδας, η οποία έχει ως στόχο την ενημέρωση των μετόχων και του κοινού για τις δράσεις της εταιρείας.
- Τη θέσπιση επιτροπής ελέγχου όπου έχει ως αντικείμενο τον έλεγχο των εξωτερικών ελεγκτών
- Στη λειτουργία μίας Επιτροπής Αξιολόγησης του έργου και των αμοιβών των διευθυντικών στελεχών

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι σε μία εταιρεία υπάρχουν ουσιαστικά δύο μηχανισμοί ελέγχου, ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος. Ο εσωτερικός έλεγχος διακρίνεται:

- **Στον έλεγχο που ασκεί το διοικητικό συμβούλιο:**

Το διοικητικό συμβούλιο έχει την εξουσία να προσλαμβάνει, απολύει και να αποζημιώνει τα ανώτερα διοικητικά στελέχη. Οι τακτικές συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου επιτρέπουν την έγκαιρη αναγνώριση, συζήτηση και αντιμετώπιση προβλημάτων. Η μορφή και το μέγεθος του συμβουλίου είναι καθοριστικοί παράγοντες για την αποτελεσματική διοίκηση της εταιρείας. Θα πρέπει να υπάρχει, σύμφωνα με τους κανόνες πάντα, ο κατάλληλος συνδυασμός ανεξάρτητων και εξαρτημένων μελών. Μελέτες έχουν δείξει ότι

μεγάλος αριθμός μελών έχει μη επιθυμητά αποτελέσματα στη διοίκηση

- **Στις εσωτερικές διαδικασίες λογιστικού ελέγχου:**

Σε κάθε εταιρεία υπάρχουν εσωτερικές διαδικασίες και πολιτικές λογιστικού ελέγχου. Ο λογιστικός έλεγχος αποφασίζεται κατόπιν εντολής απόφασης του διοικητικού συμβουλίου ή της επιτροπής λογιστικού ελέγχου. Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι προσωπικό το οποίο ελέγχει τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των διαδικασιών ελέγχου καθώς επίσης και την αξιοπιστία των οικονομικών εκθέσεων

- **Συσχετισμό των δυνάμεων:**

Ο συσχετισμός των δυνάμεων απαιτεί ότι ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου και ο CEO είναι διαφορετικά πρόσωπα. Στην πλειοψηφία τους οι εταιρείες υιοθετούν το συγκεκριμένο σχήμα καθώς υπάρχουν φόβοι σχετικά με τη συγκέντρωση υπερβολικής εξουσίας σε ένα άτομο

- **Πολιτική αμοιβών/αποζημιώσεων:**

Οι διάφορες αμοιβές θα πρέπει να συνδέονται άμεσα με τα κίνητρα και την απόδοση των στελεχών. Οι αμοιβές μπορεί να δίνονται υπό τη μορφή μετρητών ή σε πληρωμές εκτός μετρητών όπως για παράδειγμα η διανομή μετοχών, προαίρεσεις αγοράς μετοχών, συνταξιοδότηση και λοιπά άλλα bonus

- **Έλεγχος από τους μεγαλομετόχους:**

Οι μέτοχοι της εταιρείας καθώς έχουν επενδύσει ο καθένας το δικό του κεφάλαιο έχοντας την κατάλληλη εξουσία έχουν τη δυνατότητα του ελέγχου της διοίκησης

Οι εξωτερικοί μηχανισμοί ελέγχου διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- Ο ανταγωνισμός έναντι των λοιπών εταιρειών
- Συμβόλαια χρέους
- Η απαίτηση για εξωτερική αξιολόγηση των επιδόσεων της εταιρείας
- Οι κανονισμοί που επιβάλλουν οι εκάστοτε κυβερνήσεις
- Η υφιστάμενη αγορά εργασίας
- Η πίεση των μέσων μαζικής ενημέρωσης
- Οι εξαγορές/συγχωνεύσεις

1.2 Η Επιτροπή της Βασιλείας

1.2.1 Γενικά

Η Επιτροπή της Βασιλείας ιδρύθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1974 έπειτα από σχετική απόφαση των διοικητών των κεντρικών τραπεζών των μελών του G-10 και του διοικητή της κεντρικής τράπεζας της Ελβετίας. Εδρεύει στην ομώνυμη πόλη της Ελβετίας και έχει ασκήσει σημαντική επιρροή όσον αφορά τη θέσπιση κανονισμών και εποπτείας, μολονότι οι αποφάσεις της δεν επιβάλλονται με νόμο. Η αφορμή για την σύστασή της δόθηκε όταν κατά την περίοδο εκείνη υπήρξε μία γενική αποσταθεροποίηση των αγορών λόγω συγκεκριμένων τραπεζικών κρίσεων. Η Επιτροπή, μέσω της εφαρμογής συγκεκριμένων κανόνων εστιάζει στη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού τομέα (Πηγή: BaselCommitteeofBankingSupervision). Η Βασιλεία III (μετεξέλιξη της Βασιλείας I, II) έχει ως στόχο την ανοικοδόμηση ενός παγκόσμιου εθελοντικού πλαισίου σε σχέση με την κεφαλαιακή επάρκεια και τον κίνδυνο ρευστότητας στην αγορά. Ως κεφαλαιακή επάρκεια, ορίζεται η ύπαρξη και διατήρηση ενός αποθέματος το οποίο προορίζεται για την κάλυψη πιθανών ζημιών που μπορεί να προκύψουν από τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες κατά τη διάρκεια της λειτουργίας τους. Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν παρουσιάζονται παρακάτω:

- **Πιστωτικός Κίνδυνος.** Ως πιστωτικός κίνδυνος θεωρείται ο κίνδυνος που προέρχεται από την αθέτηση των υποχρεώσεων εκ μέρους των πιστούχων μίας τράπεζας. Ο κίνδυνος αυτός δηλαδή είναι απόρροια της ίδιας λειτουργίας των τραπεζών καθώς προκαλείται από τη χορήγηση δανείων, το οποίο είναι και το κυριότερο μέσο εσόδων τους. Αφορά τις απαιτήσεις κατά πελατών και επηρεάζει άμεσα τα στοιχεία του ενεργητικού. Όσο μεγαλύτερος είναι ο πιστωτικός κίνδυνος σε μια τράπεζα, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο βαθμός αφερεγγυότητάς της καθώς οι ζημιές που προκύπτουν μειώνουν τα περιουσιακά της στοιχεία
- **Κίνδυνος Επιτοκίου.** Ο κίνδυνος επιτοκίου προέρχεται από τις ενδεχόμενες μεταβολές των επιτοκίων των επηρεάζοντας άμεσα τόσο τα στοιχεία του ενεργητικού όσο και τα στοιχεία του παθητικού ανάλογα με το βαθμό ευαισθησίας κάθε στοιχείου
- **Κίνδυνος Ρευστότητας.** Ως κίνδυνος ρευστότητας θεωρείται η πιθανή αδυναμία μίας τράπεζας να ανταποκριθεί σε έγκαιρη και πλήρη

κάλυψη των βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων οικονομικών υποχρεώσεων της. Ο κίνδυνος αυτός δημιουργείται επίσης όταν οι τράπεζες αδυνατούν να αντλήσουν κεφάλαια προκειμένου να αντιμετωπίσουν τη ζήτηση σε δάνεια, να καλύψουν επενδυτικά σχέδια, να διατηρήσουν τις υπάρχουσες επενδυτικές τοποθετήσεις και να τοποθετήσουν έγκαιρα μη αναμενόμενα έκτακτα έσοδα

- **Κίνδυνος Αγοράς.** Ο κίνδυνος αγοράς προκαλείται από τη μεταβολή της αξίας του χαρτοφυλακίου μίας τράπεζας όταν μεταβάλλεται η αγοραία αξία των στοιχείων από τα οποία αποτελείται. Οφείλεται κατά κύριο λόγο στις αγοραπωλησίες τίτλων στη δευτερογενή αγορά ή στις συναλλαγματικές συναλλαγές
- **Λειτουργικός Κίνδυνος.** Αναφέρεται στις ενδεχόμενες ζημίες που μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα της κακής λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και της ανεπάρκειας της εταιρικής διακυβέρνησης. Οφείλεται κατά κύριο λόγο στις λανθασμένες αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου, στα σφάλματα του ανθρώπινου παράγοντα και στις δυσχέρειες μεταξύ των διοικητικών στελεχών
- **Κίνδυνος Συναλλάγματος.** Αφορά την πιθανή μείωση της αξίας του κεφαλαίου μίας τράπεζας λόγω απρόβλεπτης μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών των ξένων νομισμάτων στα οποία η τράπεζα διαθέτει περιουσιακά στοιχεία στον ισολογισμό της. Ο κίνδυνος αυτός αποτελεί μορφή του κινδύνου αγοράς
- **Κίνδυνος Χώρας.** Ο κίνδυνος χώρας αναφέρεται στη χώρα εγκατάστασης και δραστηριότητας του δανειζόμενου και συνδέεται άμεσα με τις οικονομικές, κοινωνικές και γεωπολιτικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα αυτή. Ο συγκεκριμένος κίνδυνος συνδέεται με τον πιστωτικό και συναλλαγματικό κίνδυνο, όπως περιγράφησαν παραπάνω. Τα κριτήρια αποτίμησης του κινδύνου είναι η ικανότητα αποπληρωμής του δημοσίου χρέους της χώρας, η αξιολόγηση της πιστοληπτικής της ικανότητας, οι μακροοικονομικές επιδόσεις κ.ά.
- **Συστημικός Κίνδυνος.** Ο συστημικός κίνδυνος οφείλεται στην αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση των αγορών μεταξύ τους. Ως

αποτέλεσμα του κινδύνου αυτού είναι η μετάδοση των προβλημάτων από μία χώρα σε μία άλλη προκαλώντας γενικευμένη αστάθεια. Ο συγκεκριμένος κίνδυνος αφορά το σύνολο των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και συνεπώς περιβάλλει ολόκληρο το οικονομικό σύστημα

Η εφαρμογή των νέων κανόνων που προκύπτουν (*Basel III Accord*) έχει προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί έως τις 31 Μαρτίου 2019. Η τρίτη εκδοχή αναπτύχθηκε ύστερα από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης το 2007-8 όπου και αποκαλύφθηκαν οι ελλείψεις σε δημοσιονομικούς κανονισμούς αλλά και η υπέρμετρη ανάληψη κινδύνου από τα τραπεζικά στελέχη. Κύριος στόχος της Βασιλείας III είναι η ενδυνάμωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών μέσω της αύξησης της ρευστότητας και μείωσης της μόχλευσης.

Μέσω των συμφώνων της Βασιλείας, καθορίζονται οι βασικές αρχές για την αποτελεσματική άσκηση εταιρικής διακυβέρνησης στις τράπεζες. Οι κανόνες έχουν ως κύριους στόχους:

- Τη θέσπιση των στόχων και στρατηγικών των τραπεζών
- Την επιλογή και τον έλεγχο του προσωπικού
- Την εύρυθμη λειτουργία σε καθημερινή βάση
- Την προστασία των συμφερόντων των αποταμιευτών, τη διατήρηση των δικαιωμάτων των μετόχων και η αντιμετώπιση των συμφερόντων των υπολοίπων ενδιαφερόμενων μερών
- Την ευθυγράμμιση της εταιρικής κουλτούρας, των εταιρικών δραστηριοτήτων και της συμπεριφοράς, με την προσδοκία ότι οι τράπεζες θα λειτουργούν με υγιή και ασφαλή τρόπο, με ακεραιότητα και συμμόρφωση στους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς
- Τη θέσπιση διαδικασιών ελέγχου

Παρακάτω παρουσιάζεται το πλαίσιο, σύμφωνα με το οποίο όλοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί θα πρέπει να υιοθετούν για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής τους λειτουργίας. Το πλαίσιο αποτελείται από επτά κεφάλαια, καθένα από τα οποία εξειδικεύεται από ορισμένους κανόνες:

Κεφάλαιο 1: Προϋποθέσεις για αποτελεσματική εποπτεία τραπεζών

Κανόνας 1. Στόχοι, αυτονομία, εξουσία και πόροι.

Κανόνας 1.1. Θα πρέπει να υπάρχουν ξεκάθαρες ευθύνες και στόχοι οι οποίοι θα θεσμοθετούνται για κάθε εποπτική αρχή.

Κανόνας 1.2. Κάθε εποπτική αρχή θα πρέπει να κατέχει επαρκείς πόρους προκειμένου να εξυπηρετήσει τους στόχους που έχουν τεθεί, δεδομένου όμως ότι δεν θα υπονομεύσουν την αυτονομία, ακεραιότητα και ανεξαρτησία της εποπτικής αρχής.

Κανόνας 1.3. Ένα κατάλληλο πλαίσιο τραπεζικών νόμων είναι αναγκαίο, θέτοντας τις τραπεζικές ελάχιστες προδιαγραφές, συμπεριλαμβανομένων διατάξεων που αφορούν εξουσιοδοτήσεις για τις τραπεζικές επιχειρήσεις και την εποπτεία τους.

Κανόνας 1.4. Το νόμιμο πλαίσιο θα πρέπει να παρέχει την ισχύ για την αντιμετώπιση της συμμόρφωσης με τους νόμους καθώς επίσης και θεμάτων ευρωστίας.

Κανόνας 1.5. Το νόμιμο πλαίσιο θα πρέπει να παρέχει προστασία στις εποπτικές αρχές για ανάληψη καλόπιστων δράσεων όσον αφορά την άσκηση των εποπτικών καθηκόντων τους.

Κανόνας 1.6. Θα πρέπει να υπάρχουν κανονισμοί για διϋπηρεσιακές συνεργασίες με ξένους επόπτες για την διανομή πληροφοριών και την προστασία του απορρήτου των πληροφοριών αυτών.

Κεφάλαιο 2: Αδειοδότηση και διάρθρωση

Κανόνας 2. Ορισμός των επιτρεπτών δραστηριοτήτων.

Κανόνας 3. Θέσπιση κριτηρίων αδειοδότησης και απόρριψης αιτήσεων οι οποίες δεν πληρούν τις προδιαγραφές.

Κανόνας 4. Εξουσία για την αξιολόγηση και απόρριψη εισηγήσεων για σημαντικές αλλαγές στην ιδιοκτησία.

Κανόνας 5. Εξουσία για τον καθορισμό κριτηρίων για την αξιολόγηση σημαντικών αποκτήσεων (πχ. άλλων επιχειρήσεων) ή επενδύσεων.

Κεφάλαιο 3: Προληπτικοί κανονισμοί και απαιτήσεις

Κανόνας 6. Προληπτικοί και κατάλληλοι δείκτες αντιστάθμισης των κινδύνων της κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να καθοριστούν.

Κανόνας 7. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να αξιολογούν τις πολιτικές πίστωσης των τραπεζών.

Κανόνας 8. Οι τράπεζες θα πρέπει να τηρούν επαρκείς πολιτικές όσον αφορά την αξιολόγηση των δανείων και την πρόβλεψη των επισφαλών δανείων.

Κανόνας 9. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να θεσπίσουν όρια για τον περιορισμό μεγάλων εκθέσεων και η συγκέντρωση σε τραπεζικά χαρτοφυλάκια θα πρέπει να είναι αναγνωρίσιμη.

Κανόνας 10. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν θεσπίσει απαιτήσεις για να αμβλύνουν τους κινδύνους που σχετίζονται με τις σχετικές δανειοδοτήσεις.

Κανόνας 11. Θα πρέπει να θεσπιστούν πολιτικές οι οποίες θα εντοπίζουν, παρακολουθούν και ελέγχουν τους κινδύνους της χώρας και θα διατηρούν αποθέματα έναντι εκείνων των κινδύνων.

Κανόνας 12. Συστήματα θα πρέπει να είναι σε θέση να μετρούν με ακρίβεια, να παρακολουθούν και να ελέγχουν επαρκώς τους κινδύνους της αγοράς και οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν την εξουσία να επιβάλλουν περιορισμούς ή κεφαλαιακές επιβαρύνσεις σε τέτοιες εκθέσεις.

Κανόνας 13. Οι τράπεζες θα πρέπει να κατέχουν μία ολοκληρωμένη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων με στόχο την αναγνώριση, μέτρηση, παρακολούθηση και έλεγχο όλων των υπόλοιπων υλικών κινδύνων και εφόσον απαιτείται να διατηρούν κεφάλαια έναντι των κινδύνων αυτών.

Κανόνας 14. Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν θεσπίσει συστήματα εσωτερικού ελέγχου και λογιστικού ελέγχου.

Κανόνας 15. Επαρκείς πολιτικές, πρακτικές και διαδικασίες θα πρέπει να έχουν θεσπιστεί με στόχο να προωθούν υψηλά ηθικά και επαγγελματικά πρότυπα και να αποτρέπουν την τράπεζα από την χρησιμοποίησή της από εγκληματικά στοιχεία.

Κεφάλαιο 4: Μέθοδοι για την διαρκή εποπτεία

Κανόνας 16. Ένα αποτελεσματικό εποπτικό σύστημα θα πρέπει να αποτελείται από εντός και εκτός των εγκαταστάσεων επιτήρηση.

Κανόνας 17. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν τακτική επικοινωνία με την διοίκηση της τράπεζας.

Κανόνας 18. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν τα μέσα για τη συλλογή, αξιολόγηση και ανάλυση εκθέσεων προληπτικής εποπτείας και στατιστικών καταγραφών από τις τράπεζες σε ατομική και ενοποιημένη βάση.

Κανόνας 19. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν μέσα για την ανεξάρτητη επικύρωση των εποπτικών πληροφοριών είτε μέσω επιτόπιων ελέγχων ή με τη χρήση εξωτερικών ελεγκτών.

Κανόνας 20. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επιβλέπουν τους τραπεζικούς ομίλους σε ενοποιημένη βάση.

Κεφάλαιο 5: Απαιτήσεις πληροφοριών

Κανόνας 21. Κάθε τράπεζα θα πρέπει να διατηρεί αρχεία τα οποία θα επιτρέπουν στον επόπτη να αποκτήσει μία αληθινή και δίκαιη εικόνα της χρηματοοικονομικής κατάστασης της τράπεζας και θα πρέπει να δημοσιεύει σε τακτική βάση οικονομικές καταστάσεις που αντανακλούν σωστά την κατάστασή τους.

Κεφάλαιο 6: Επίσημες εξουσίες των εποπτικών αρχών

Κανόνας 22. Επαρκή εποπτικά μέτρα θα πρέπει να έχουν θεσπιστεί που θα επιφέρουν διορθωτικές ενέργειες όταν οι τράπεζες αποτυγχάνουν την κάλυψη των προληπτικών απαιτήσεων όταν υπάρχουν ρυθμιστικές παραβιάσεις, ή όταν οι καταθέτες απειλούνται με κάποιον άλλον τρόπο. Σε αυτό θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται η δυνατότητα της ανάκλησης της τραπεζικής άδειας ή η σύσταση για ανάκλησή της.

Κανόνας 7: Διασυνοριακή τραπεζική

Κανόνας 23. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να ασκήσουν παγκόσμια εποπτεία σε ενοποιημένη βάση πάνω από τράπεζες που δραστηριοποιούνται διεθνώς.

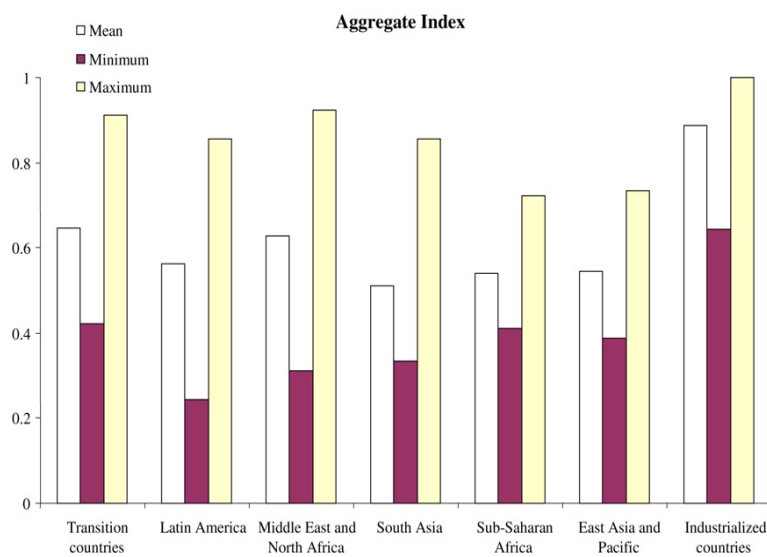
Κανόνας 24. Η ενοποιημένη εποπτεία θα πρέπει να περιλαμβάνει τη θέσπιση επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών με τις διάφορες εμπλεκόμενες εποπτικές αρχές, κυρίως τις εγχώριες εποπτικές αρχές.

Κανόνας 25. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να απαιτούν ότι οι τοπικές δραστηριότητες των ξένων τραπεζών θα διεξάγονται με τα ίδια πρότυπα όπως αυτά απαιτούνται από τους εγχώριους θεσμούς και να έχουν την εξουσία να διαμοιράζουν πληροφορίες οι οποίες είναι απαραίτητες από τις εγχώριες αρχές των τραπεζών.

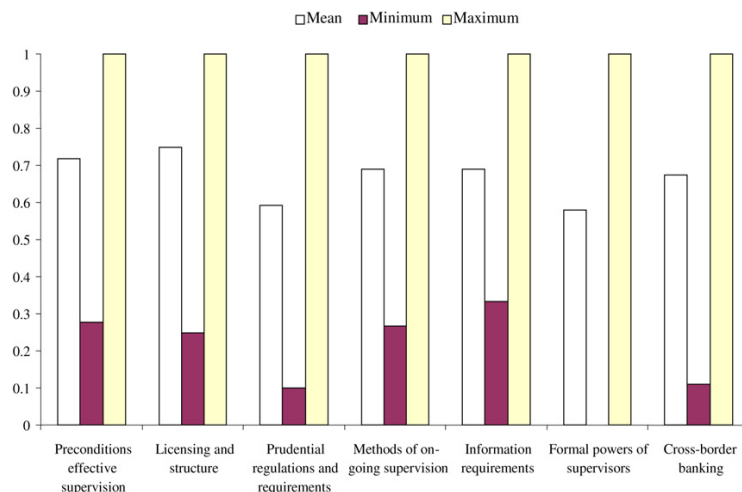
Όπως προαναφέρθηκε, οι κανόνες της Βασιλείας δεν είναι θεσμοποιημένοι και ως εκ τούτου το εκάστοτε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έχει τον δικό του βαθμό συμμόρφωσης. Εν γένει πάντως, έχει παρατηρηθεί και μέσα από μελέτες, ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός συμμόρφωσης ενός

ιδρύματος με τις αρχές αυτές, τότε είναι πιο ασφαλής ο τραπεζικός τομέας μίας χώρας και επιπλέον οι οίκοι αξιολόγησης (S&P, Moody's, Fitch) δίνουν μεγαλύτερους βαθμούς πιστωτικής αξίας. Στα παρακάτω διαγράμματα παρουσιάζεται συνοπτικά και συγκεντρωτικά ο βαθμός συμμόρφωσης των χωρών με τους κανόνες:

Διάγραμμα 1: Συμμόρφωση με τις βασικές αρχές (ανά χώρα). Πηγή: AsliDemirgüç-Kunt, EnricaDetragiache, Thierry Tressel, 2008

Διάγραμμα 2: Μέση συμμόρφωση με τις βασικές αρχές (ανά κεφάλαιο). Πηγή: Asli Demirgüç-Kunt, EnricaDetragiache, ThierryTressel, 2008

Η επιτροπή έχει εκδώσει επίσης μία έκθεση η οποία δημοσιεύθηκε το 2010 όπου και περιγράφεται ένα σύνολο 14 κανόνων υπό τους ακόλουθους τίτλους:

- *Οι πρακτικές του διοικητικού συμβουλίου (Κανόνες 1,2,3,4)*
- *Ανώτατη διοίκηση (Κανόνας 5)*
- *Διαχείριση κινδύνων και εσωτερικός έλεγχος (Κανόνες 6,7,8,9)*
- *Αποζημιώσεις (Κανόνες 10,11)*
- *Πολύπλοκες ή δυσνόητες εταιρικές δομές (Κανόνες 12,13)*
- *Πληροφόρηση και διαφάνεια (Κανόνας 14)*

Οι κανόνες αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- 1) Το διοικητικό συμβούλιο έχει την απόλυτη ευθύνη της τράπεζας, συμπεριλαμβανομένων της έγκρισης και της επίβλεψης της εφαρμογής των στρατηγικών στόχων, τη στρατηγική κινδύνου, της εταιρικής διακυβέρνησης και των εταιρικών αξιών. Το συμβούλιο είναι επίσης υπεύθυνο για την επίβλεψη της ανώτατης διοίκησης
- 2) Τα μέλη του συμβουλίου θα πρέπει να έχουν τα απαραίτητα προσόντα, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης εκπαίδευσης για τη θέση τους. Θα πρέπει να έχουν καθαρή κατανόηση του ρόλου τους στην εταιρική διακυβέρνηση και να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν τις κατάλληλες αποφάσεις σχετικά με τα ζητήματα που αφορούν την τράπεζα
- 3) Το συμβούλιο θα πρέπει να ορίσει τις κατάλληλες πρακτικές διακυβέρνησης για τη δική του λειτουργία και να κατέχει τα μέσα έτσι ώστε να διασφαλίζει ότι οι συγκεκριμένες πρακτικές θα ακολουθούνται και θα υπόκεινται σε περιοδικό έλεγχο για συνεχή βελτίωση
- 4) Σε μία ομαδική δομή η μητρική εταιρεία έχει τη συνολική ευθύνη για την επαρκή εφαρμογή της εταιρικής διακυβέρνησης.
- 5) Υπό την καθοδήγηση του συμβουλίου, η ανώτατη διοίκηση θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι τραπεζικές δραστηριότητες είναι συνεπείς με τις πολιτικές που ψηφίζονται και εγκρίνονται από το ίδιο το συμβούλιο
- 6) Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν αποτελεσματικά εσωτερικά συστήματα ελέγχου και διαδικασίες ελέγχου του κινδύνου

- 7) Οι κίνδυνοι θα πρέπει να αναγνωρίζονται και να παρακολουθούνται σε ευρεία και συστηματική βάση και οι υποδομές εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να συμβαδίζουν με το προφίλ του τραπεζικού κινδύνου
- 8) Η αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων απαιτεί εσωτερική επικοινωνία διαμέσου του οργανισμού και κυρίως μέσω της σύνταξης αναφορών στο συμβούλιο και στην ανώτατη διοίκηση
- 9) Το συμβούλιο και η ανώτατη διοίκηση θα πρέπει να αξιοποιούν αποτελεσματικά την εργασία που διεξάγεται από τις εσωτερικές και εξωτερικές διαδικασίες λογιστικού ελέγχου
- 10) Το συμβούλιο θα πρέπει να επιβλέπει τον σχεδιασμό και τη λειτουργία του συστήματος αποζημιώσεων, διασφαλίζοντας ότι λειτουργεί ομαλά
- 11) Θα πρέπει να υπάρχει σύνδεση των αμοιβών και των αποζημιώσεων των εργαζομένων ανάλογα με τη συνετή ανάληψη κινδύνων
- 12) Το συμβούλιο και η ανώτατη διοίκηση θα πρέπει να γνωρίζει και να κατανοεί την οργανωτική δομή και τους κινδύνους που αναλαμβάνονται
- 13) Όταν η τράπεζα λειτουργεί υπό κάποιο ειδικό καθεστώς οργανωτικής δομής ή εφαρμόζει δικαιοδοσίες που εμποδίζουν τη διαφάνεια, τότε εναπόκειται στην ανώτατη διοίκηση του συμβουλίου να κατανοήσει τον σκοπό, τη δομή και την επικινδυνότητα των συγκεκριμένων ενεργειών
- 14) Η διακυβέρνηση της τράπεζας θα πρέπει να είναι επαρκώς διαφανής ως προς τους μετόχους, τους καταθέτες, τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη και γενικά στην αγορά

1.2.2 Η Βασιλεία III

Οι νέες κατευθυντήριες γραμμές όπου εκδόθηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας στις 16 Δεκεμβρίου 2010 περιλαμβάνουν δύο εκθέσεις με τίτλο:

- *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*
- *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*

Οι παραπάνω εκθέσεις δεν αποτελούν νέο σύμφωνο αλλά τροποποίηση των υφιστάμενων. Το νέο πλαίσιο έχει ως στόχο τη θωράκιση του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος από τους σοβαρούς κλυδωνισμούς που υπέστη τα τελευταία χρόνια, θέτοντας σε νέα βάση το εποπτικό πλαίσιο των τραπεζών. Οι νέοι κανονισμοί έχουν ξεκινήσει να εφαρμόζονται από την 1 Ιανουαρίου 2013 με στόχο την πλήρη υλοποίησή τους έως την 1 Ιανουαρίου 2019. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει κοινοτική οδηγία σύμφωνα με την οποία ενσωματώνονται στο ευρωπαϊκό δίκαιο όλες οι διατάξεις της Βασιλείας και στην Ελλάδα έχουν ψηφιστεί οι ανάλογοι νόμοι όπου και καθιστούν υποχρεωτική την εφαρμογή τους.

Οι βασικές αλλαγές αφορούν κανόνες όπως η κεφαλαιακή επάρκεια, ο δείκτης μόχλευσης και οι απαιτήσεις ρευστότητας. Συγκεκριμένα:

- **Κεφαλαιακές απαιτήσεις**

Ο αρχικός κανόνας της Βασιλείας III το 2010 υποχρεώνει την διακράτηση στο 4.5% των κοινών ιδίων κεφαλαίων¹ «*common equity*» (από 2% της Βασιλείας II) επί των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού² «*risk-weighted assets, RWAs*». Από το 2015, ο δείκτης των κύριων στοιχείων³ «*Common Equity Tier 1, CET1*» προς τα σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού θα πρέπει να υπερβαίνει το 4.5% ανά πάσα στιγμή. Ο λόγος υπολογίζεται ως ακολούθως:

$$\frac{CET\ 1}{RWAs} \geq 4.5\%$$

Επίσης, ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να ανέρχεται σε ποσοστό μεγαλύτερο ή ίσο του 8% και ορίζεται ως ο λόγος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1, Tier 2 capital) προς τα σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού δηλαδή θα πρέπει:

$$\Delta.Κ.Ε = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού}} \geq 8\%$$

Τα ελάχιστα βασικά ίδια κεφάλαια⁴ «*Tier 1 capital*» αυξάνονται από 4% σε 6% με εφαρμογή το 2015, πάνω στα RWAs. Το 6% αποτελείται από το 4.5% του CET1 και 1.5% από πρόσθετα κεφάλαια «*additional Tier 1, AT1*». Ακόμη, στη Βασιλεία III εισάγονται δύο νέα κεφαλαιακά αποθέματα:

1. Ένα υποχρεωτικό απόθεμα διατήρησης κεφαλαίων «capitalconservationbuffer» ίσο με το 2.5% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού. Εάν ληφθεί υπόψη η απαίτηση σε δείκτη κεφαλαίου στο 4.5% του CET1, οι τράπεζες θα πρέπει να διακρατούν το 7% του κεφαλαίου CET1 από το 2019 και στο εξής
2. Ένα προαιρετικό αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα το οποίο θα επιτρέπει στις εθνικές εποπτικές αρχές να απαιτούν επιπλέον έως και 2.5% του κεφαλαίου, σε περιόδους υψηλής πιστωτικής επέκτασης. Τα επίπεδα του αποθέματος αυτού κυμαίνονται από 0-2.5% των RWAs και θα πρέπει να αντιστοιχηθεί με το κεφάλαιο CET1

- **Συντελεστής μόχλευσης**

Η Βασιλεία III εισάγει έναν ελάχιστο συντελεστή μόχλευσης. Πρόκειται για έναν συντελεστή που δεν βασίζεται σε κίνδυνο και υπολογίζεται ως ο λόγος των κεφαλαίων του Tier 1 προς τον μέσο όρο των συνολικών ενοποιημένων στοιχείων του ενεργητικού (άθροισμα των ανοιγμάτων όλων των περιουσιακών στοιχείων και όλων των στοιχείων εκτός λογιστικής κατάστασης). Οι τράπεζες θα πρέπει να διατηρούν έναν συντελεστή μόχλευσης ο οποίος θα υπερβαίνει το 3% ήτοι:

$$\Sigma.Μ = \frac{\text{Βασικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Συνολική Έκθεση}} \geq 3\%$$

- **Απαιτήσεις ρευστότητας**

Η Βασιλεία III εισάγει δύο υποχρεωτικούς δείκτες ρευστότητας:

1. Τον δείκτη κάλυψης ρευστότητας (liquiditycoverageratio) ο οποίος απαιτεί τη διατήρηση επαρκών περιουσιακών στοιχείων υψηλής ποιότητας προκειμένου να είναι σε θέση να καλύψει τις συνολικές καθαρές ταμειακές εκροές σε περίοδο 30 ημερών. Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

$$\Delta.Κ.Ρ = \frac{\text{Περιουσιακά στοιχεία υψηλής ποιότητας}}{\text{Συνολικές καθαρές εκροές ρευστότητας}} \geq 100\%$$

2. Τον δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (netstablefundingratio) όπου ορίζεται ως ο λόγος της διαθέσιμης ποσότητας σταθερής χρηματοδότησης προς την απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης και πρέπει να υπερβαίνει το 100%

---

¹Κοινά Ίδια Κεφάλαια: Τα κοινά ίδια κεφάλαια (commonequity) είναι εκείνο το τμήμα της συνολικής καθαρής θέσης που ανήκει στους κατόχους των κοινών μετοχών.

²Σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού (RWAs): Είναι το σύνολο όλων των περιουσιακών στοιχείων μίας τράπεζας σταθμισμένα με τον πιστωτικό κίνδυνο σύμφωνα με τύπο που καθορίζεται από τις αρχές.

³CommonequityTier 1 capital (CET 1): Τα κύρια στοιχεία «commonequityTier 1 capital» αποτελούνται από το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο σε μορφή κοινών μετοχών, τα αποτελέσματα εις νέον, τα εμφανή αποθεματικά, οι κοινές μετοχές οι οποίες έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους (υπό ορισμένες προϋποθέσεις), η διαφορά από την έκδοση των ανωτέρω κατηγοριών κοινών μετοχών υπέρ το άρτιο.

⁴Βασικά Ίδια Κεφάλαια (Tier 1 capital): Τα κεφάλαια αυτά αποτελούνται από τα κεφάλαια του CET1 και από πρόσθετα στοιχεία «additionalTier 1 capital» που αποτελούνται από προνομιούχες μετοχές και ομολογιακούς τίτλους κάτω από τους ακόλουθους όρους (είναι μη καθορισμένης διάρκειας, έχουν εκδοθεί και το ποσό της έκδοσης έχει καταβληθεί πλήρως, είναι μειωμένης εξασφάλισης έναντι των καταθετών και των πιστωτών, μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη τους μόνο μετά την παρέλευση πενταετίας και εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, δεν περιέχουν ειδικές ρήτρες).

1.3 Κατευθυντήριες γραμμές Ευρωπαϊκής Ένωσης

1.3.1 Γενικά

Το 2002 η Κομισιόν δημοσίευσε μία μελέτη επί των κύριων σημείων του κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης(*TheEUapproachtoCorporateGovernance*, Πηγή:*InternationalFinanceCorporation*, 2008) και των πρακτικών που θα πρέπει να εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις και στα τραπεζικά ιδρύματα. Τη μελέτη συνυπογράφουν όλα τα κράτη μέλη με στόχο την περεταίρω σύγκλιση στο συγκεκριμένο θέμα. Η σύγκλιση αφορά σε διάφορους τομείς, κυρίως σε

θέματα μείωσης των εμποδίων στη διασυνοριακή ψηφοφορία των μετόχων και στην παροχή πληροφοριών σε αυτούς με στόχο την αποτίμηση της ποιότητας της διακυβέρνησης. Στις 22 Φεβρουαρίου 2002 το φόρουμ εταιρικής διακυβέρνησης της ευρωπαϊκής ένωσης (EUCGForum) ενέκρινε την τη θέση ότι οι εθνικοί κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης θα πρέπει να εφαρμόζονται υπό τον κανόνα της συμμόρφωσης ή εξήγησης (comply-or-explainprinciple). Τονίστηκε επίσης την ανάγκη ότι η εν λόγω αρχή θα πρέπει να υποστηρίζεται από κανονισμούς οι οποίοι θα εκτελούνται από τους μετόχους και ότι οι εταιρείες θα πρέπει να παρέχουν ουσιαστικές και λεπτομερείς εξηγήσεις για τη μη-συμμόρφωση.

1.3.2 Ο ρόλος του διοικητικού συμβουλίου

Το διοικητικό συμβούλιο διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο σε μία εταιρεία καθώς αποτελεί το κύριο εκτελεστικό όργανο των αποφάσεων και των στρατηγικών. Οι πρακτικές της ΕΕ προσπαθούν να αμβλύνουν το πεδίο σύγκρουσης των συμφερόντων μεταξύ διευθυνόντων συμβούλων και εκτελεστικών διευθυντών. Οι συστάσεις εδώ είναι:

- Το συμβούλιο θα πρέπει να αποτελείται από έναν ισορροπημένο αριθμό εκτελεστικών και μη-εκτελεστικών συμβούλων έτσι ώστε κανένα άτομο ή ομάδα να έχει τη δυνατότητα κυριαρχίας κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων
- Οι ρόλοι του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου και του διευθύνοντος σύμβουλου (CEO) θα πρέπει να είναι διακριτοί και ο διευθύνων σύμβουλος δεν θα πρέπει να γίνεται αμέσως πρόεδρος σε κανένα από τα ενιαία ή εποπτικά συμβούλια
- Θα πρέπει να συσταθούν επιτροπές διορισμών, αποδοχών και ελέγχου, οι οποίες θα έχουν τη δυνατότητα να κάνουν συστάσεις στο διοικητικό συμβούλιο. Το διοικητικό συμβούλιο μπορεί να αναθέτει τις εξουσίες λήψης αποφάσεων σε αυτές τις επιτροπές, αλλά το ίδιο το διοικητικό συμβούλιο πρέπει να παραμένει πλήρως υπεύθυνο για τις αποφάσεις του
- Το συμβούλιο θα πρέπει να συντάσσει ετήσιες αναφορές αξιολόγησης της απόδοσής του, συμπεριλαμβανομένης της ανταγωνιστικότητας και της αποτελεσματικότητας των μελών του αλλά και των επιτροπών του
- Το συμβούλιο θα πρέπει να συντάσσει ετήσιες αναφορές για την αξιολόγηση της οργανωτικής δομής του, των διαδικασιών και την εσωτερική του αξιολόγηση

- Το συμβούλιο θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι μέτοχοι θα είναι επαρκώς ενημερωμένοι για τα θέματα της εταιρείας, τις στρατηγικές της και το πώς τα διάφορα ρίσκα και οι εσωτερικές αντιθέσεις αντιμετωπίζονται
- Το διοικητικό συμβούλιο θα πρέπει να καθορίσει τις γνώσεις , την κρίση και την εμπειρία που απαιτείται για το συμβούλιο. Η επιτροπή λογιστικού ελέγχου αντίστοιχα θα πρέπει να έχει σχετική εμπειρία σε θέματα οικονομικών και λογιστικής
- Οι νέοι διευθυντές θα πρέπει να λαμβάνουν στην αρχή ένα πρόγραμμα προσανατολισμού. Συνιστάται η ετήσια και ενημερωμένη αξιολόγηση των δεξιοτήτων τους
- Κάθε διευθυντικό στέλεχος θα πρέπει να αφιερώνει επαρκή χρόνο για την εκτέλεση των καθηκόντων του και οφείλει να περιορίζει τις λοιπές υποχρεώσεις του
- Θα πρέπει να θεσπιστεί μία λίστα κριτηρίων για τον προσδιορισμό της ανεξαρτησίας του εκάστοτε διευθυντή. Ωστόσο, το διοικητικό συμβούλιο θα έχει τον απόλυτο έλεγχο για τον καθορισμό του θέματος και την ανάδειξή του μέσα από τις εκθέσεις του
- Θα πρέπει να παρέχονται λεπτομερείς οδηγίες για τη σύνθεση, το ρόλο και την λειτουργία των επιτροπών των συμβουλίων

Αντιστοίχως με τα παραπάνω έχουν εκδοθεί από την ΕΕ τα κριτήρια επιλογής του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου, σύμφωνα με τα οποία ο πρόεδρος:

- Δεν μπορεί να είναι εκτελεστικός ή διοικητικός διευθυντής σε εταιρεία ή να έχει βρεθεί σε αυτές τις θέσεις τα τελευταία πέντε χρόνια
- Δεν μπορεί να είναι εργαζόμενος σε εταιρεία ή να ήταν τα τελευταία τρία χρόνια, εκτός εάν ήταν νόμιμα εκλεγμένος ως διευθυντής εκπροσώπησης των εργαζομένων
- Δεν μπορεί να λάβει σημαντικές πρόσθετες αμοιβές στις μη εκτελεστικές διευθυντικές αμοιβές του, δηλαδή δικαιώματα προαίρεσης για μετοχές ή άλλες μορφές πληρωμών
- Δεν μπορεί να είναι ή να εκπροσωπεί την πλειοψηφία των μετόχων
- Δεν μπορεί να έχει ή να είχε τα τελευταία χρόνια σημαντικές επαγγελματικές σχέσεις εταιρείες όπως για παράδειγμα να ήταν προμηθευτής ή πελάτης
- Δεν μπορεί να είναι ή να ήταν τα τελευταία τρία χρόνια υπάλληλος ελεγκτικής επιτροπής σε εταιρεία

- Δεν μπορεί να έχει σημαντικές σχέσεις με εκτελεστικά στελέχη της εταιρείας μέσω συμμετοχής σε άλλες εταιρείες ή σώματα
- Δεν θα πρέπει να έχει να έχει υπηρετήσει σε συμβούλιο εταιρείας για περισσότερο από 12 χρόνια
- Δεν μπορεί να είναι οικογενειακό μέλος εκτελεστικού ή διευθύνοντος συμβούλου της εταιρείας

1.3.3 Πολιτική αμοιβών

Οι αποδοχές των στελεχών είναι ένα από τα βασικά πεδία σύγκρουσης και αντιπαράθεσης μέσα σε μία εταιρεία. Το γεγονός ότι οι εταιρείες ξόδευαν υπερβολικά μεγάλα ποσά για τις αποδοχές των στελεχών τους προμήνυε ως αποτέλεσμα τα οικονομικά σκάνδαλα και για το λόγο αυτό η Κομισιόν εξέδωσε οδηγία το 2004 σύμφωνα με την οποία υπαγορεύει συστάσεις επί των αποδοχών οι οποίες είναι:

- Κάθε εταιρεία θα πρέπει να δημοσιεύει μία ετήσια αναφορά στην ιστοσελίδα της με θέμα την πολιτική αμοιβών της
- Η αναφορά θα πρέπει να περιλαμβάνει τους όρους υπογραφής των συμβολαίων με τους διευθυντές και ιδιαίτερα τυχόν αποζημιώσεις (εάν υπάρχουν)
- Η πολιτική αμοιβών θα πρέπει να ψηφίζεται από τους μετόχους. Η ψήφος τους θα είναι υποχρεωτική ή συμβουλευτική
- Οι συνολικές αμοιβές και τα μπόνους των διευθυντών θα πρέπει να δημοσιεύονται στις ετήσιες εκθέσεις
- Ενδεχόμενα σχέδια για κίνητρα παροχής προαίρεσεων μετοχών στους διευθυντές θα πρέπει πρώτα να έχουν την έγκριση των μετόχων

1.3.4 Δημοσιοποίηση πληροφοριών και διαφάνεια

Μια νέα οδηγία για τον υποχρεωτικό έλεγχο των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών εγκρίθηκε το 2006 και θα πρέπει να έχει εφαρμοστεί μέχρι τον Ιούνιο του 2008. Η νέα οδηγία διευκρινίζει τα καθήκοντα των ελεγκτών και προβλέπει την εποπτεία τους, την ανεξαρτησία και την τήρηση των ηθικών προτύπων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι λειτουργίες των ελεγκτικών επιτροπών μπορούν να επιτελούνται από το διοικητικό συμβούλιο. Εάν ο πρόεδρος είναι εκτελεστικό μέλος, τότε δεν θα πρέπει να προεδρεύει επί της επιτροπής ελέγχου. Οι λειτουργίες των ελεγκτικών επιτροπών περιλαμβάνουν την αξιολόγηση:

- Της διαδικασίας των χρηματοοικονομικών εκθέσεων
- Της αποτελεσματικότητας το εσωτερικού ελέγχου

- Του εσωτερικού λογιστικού ελέγχου
- Των συστημάτων διαχείρισης των κινδύνων
- Του ελέγχου των λογαριασμών
- Της ανεξαρτησίας των ελεγκτών

Όσον αφορά τη διαφάνεια, έχει επίσης εκδοθεί οδηγία, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας παροχής πληροφοριών προς τους επενδυτές έτσι ώστε να γνωρίζουν με ακρίβεια της επιδόσεις της εταιρείας, τη χρηματοοικονομική της θέση και τις τυχόν αλλαγές στη σύνθεση των μετόχων. Οι ελάχιστες απαιτήσεις σε αυτήν την περίπτωση είναι:

- **Περιοδική δημοσίευση χρηματοοικονομικών πληροφοριών:** Θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες που παρέχονται από τις εταιρείες είναι τυποποιημένες και παρέχονται συχνά και γρήγορα. Ένα βασικό κομμάτι της παραπάνω στρατηγικής είναι ότι ο εκδότης των μετοχών θα πρέπει να εκδίδει είτε τριμηνιαίες εκθέσεις είτε μία κατάσταση ενδιάμεσης διαχείρισης η οποία θα δίνει τη δυνατότητα:
  1. Να δώσει μία γενική περιγραφή της χρηματοοικονομικής θέσης και απόδοσης στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο και επιπρόσθετα,
  2. Να εξηγήσει πραγματικά γεγονότα και συναλλαγές και την επίπτωση που έχουν πάνω στη χρηματοοικονομική θέση της εταιρείας
- **Δημοσίευση των μεγαλομετόχων:** για τους εκδότες των οποίων οι κινητές αξίες έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά της ΕΕ. Η υποχρέωση κοινοποίησης ενεργοποιείται όταν το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων φθάνει, υπερβαίνει ή κινείται κάτω από ορισμένα όρια που αναφέρονται στην οδηγία. Ο μέτοχος θα είναι υποχρεωμένος να ενημερώνει τον εκδότη, ο οποίος με τη σειρά του θα ενημερώνει την αγορά

1.3.5 Τα δικαιώματα των μετόχων

Οι οδηγίες σχετικά με τις δημόσιες προσφορές εξαγοράζονται:

- Όλοι οι μέτοχοι της ίδιας κατηγορίας θα πρέπει να τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης

- Οι μέτοχοι της εταιρείας -στόχου πρέπει να διαθέτουν επαρκή χρόνο και πληροφορίες για να αποφασίσουν εάν θα αποδεχθούν μια προσφορά
- Το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας - στόχου πρέπει να δίνει στους μετόχους καθοδήγηση σχετικά με τις επιπτώσεις της προσφοράς για την εταιρεία
- Το συμβούλιο της προτείνουσας εταιρείας πρέπει να ενεργεί προς το συμφέρον της εταιρείας στο σύνολό της και δεν πρέπει να αφαιρεί από τους κάτοχους τίτλων τη δυνατότητα να αποφασίζουν για το αξιόλογο της προσφοράς
- Λάθος αγορές δεν πρέπει να δημιουργούνται σε τίτλους της προσφέρουσας εταιρείας
- Ο πλειοδότης μπορεί να κάνει μόνο μια προσφορά και αν είναι βέβαιος ότι μπορεί να πληρώσει το τίμημα.
- Η διαδικασία εξαγοράς δεν πρέπει να εμποδίσει αδικαιολόγητα τις επιχειρήσεις της εταιρείας - στόχου

Οι οδηγίες σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων των μετόχων είναι:

- Ελάχιστη περίοδος ειδοποίησης των 21 ημερών για τις περισσότερες γενικές συνελεύσεις , η οποία μπορεί να μειωθεί σε 14 ημέρες, εφόσον οι μέτοχοι μπορούν να ψηφίζουν με ηλεκτρονικά μέσα και η γενική συνέλευση συμφωνεί με τη συντόμευση της περιόδου σύγκλησης
- Δημοσίευση στο διαδίκτυο της σύγκλησης και των εγγράφων που πρέπει να υποβληθούν στη γενική συνέλευση τουλάχιστον 21 ημέρες πριν συγκληθεί
- Κατάργηση της δέσμευσης των μετοχών και εισαγωγή της ημερομηνίας καταγραφής σε όλα τα κράτη μέλη τα οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 30 ημέρες πριν από τη γενική συνέλευση
- Κατάργηση των εμποδίων στην ηλεκτρονική συμμετοχή στη γενική συνέλευση, περιλαμβανομένης και της ηλεκτρονικής ψηφοφορίας
- Δικαίωμα υποβολής ερωτήσεων και η υποχρέωση της επιχείρησης να απαντήσει στις ερωτήσεις
- Κατάργηση των υφιστάμενων περιορισμών σχετικά με την επιλεξιμότητα των ανθρώπων να δρουν ως πληρεξούσιοι και των υπερβολικών τυπικών απαιτήσεων για το διορισμό πληρεξουσίου.
- Γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας στην ιστοσελίδα του εκδότη

1.4 Η έκθεση του Walker

1.4.1 Γενικά

Η ανάπτυξη βέλτιστων συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης αποτελεί αντικείμενο μελέτης σε πολλές χώρες. Από όσα προαναφέρθηκαν, γίνεται φανερό πως το διοικητικό συμβούλιο είναι το υπέρτατο όργανο εξάσκησης του ελέγχου και εξουσίας σε μία επιχείρηση. Διάφορες μελέτες ωστόσο, υπογραμμίζουν το ρόλο των ελεγκτικών επιτροπών και των επιτροπών αμοιβών και διορισμών καθώς επίσης και επιπρόσθετων μηχανισμών ελέγχου. Στην εργασία τους, οι Adams και Mehran (2003) υπογραμμίζουν τη διαφορετικότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων σε σχέση με τις απλές επιχειρήσεις, θέτοντας ερωτήματα στο κατά πόσο οι μεταρρυθμίσεις που έχουν σχεδιαστεί για το μη-χρηματοοικονομικό τομέα μπορούν να εφαρμοστούν στις τράπεζες. Επίσης, γίνεται αναφορά στο ότι σε αντίθεση με τους επενδυτές, οι αποταμιευτές και οι ρυθμιστικές αρχές έχουν άμεσο όφελος από τις επιδόσεις των τραπεζών και έτσι περιπλέκουν τις δομές διακυβέρνησης των χρηματοοικονομικών θεσμών. Η πολύ υψηλή μόχλευση αυτών των οργανισμών, όπως σημειώνουν μπορεί να επηρεάσει τις ικανότητες των εξωτερικών μηχανισμών ελέγχου, όπως για παράδειγμα τις εξαγορές, προκειμένου να αμβλυνθούν τα προβλήματα διακυβέρνησης.

Ο Levine (2004) σημειώνει τη διαφάνεια ως ένα ειδικό χαρακτηριστικό της τραπεζικής. Υποστηρίζει πως όσο μεγαλύτερες είναι οι ασυμμετρίες της πληροφόρησης μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών μερών, τόσο πιο δύσκολο είναι για τους μετόχους και τους πιστωτές μίας τράπεζας να ελέγχουν τους διευθυντές. Επιπλέον, ενώ οι ιδιοκτήτες έχουν κίνητρα για αύξηση του προφίλ κινδύνου, οι πιστωτές δεν απολαμβάνουν κανένα όφελος από την ανάληψη κινδύνων. Ο Levine αναφέρει επίσης πως οι διευθυντές έχουν διαφορετικά συμφέροντα από τους μετόχους. Για παράδειγμα, οι διευθυντές επιζητούν αύξηση των αποδοχών τους βραχυπρόθεσμα μέσω της παροχής υψηλότοκων δανείων σε δανειολήπτες με χαμηλή πιστοληπτική ικανότητα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα βραχυπρόθεσμα κέρδη για την τράπεζα, αφήνοντας ωστόσο ερωτηματικά για την αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης στρατηγικής σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Επιπρόσθετα των όσων αναφέρθηκαν, οι de Andres και Vallelado (2008) αναφέρουν ότι ο ρόλος των ρυθμιστικών αρχών ο οποίος στοχεύει στη μείωση του συστημικού κινδύνου, μπορεί να έρθει σε αντίθεση με τα συμφέροντα της μεγιστοποίησης της αξίας της εταιρείας από τους μεγαλομετόχους.

1.4.2 Συστάσεις σε διεθνές επίπεδο

Σε συνέχεια των όσων αναφέρθηκαν, η έκθεση του Walker (2009) αναφέρει ότι: «Μία κρίσιμη ισορροπία θα πρέπει να επιτευχθεί ανάμεσα σε από τη μια μεριά τις πολιτικές και τους περιορισμούς που απαιτούνται για τους χρηματοοικονομικούς κανονισμούς, από την άλλη μεριά δε το συμβούλιο μιας οντότητας να λαμβάνει αποφάσεις επάνω στις στρατηγικές τις οποίες τα μέλη του συμβουλίου θεωρούν πως συμβαδίζουν με τα συμφέροντα των μετόχων.»

Ο σχεδιασμός μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης για της τράπεζες είναι εξαιρετικής σημασίας για διάφορους λόγους. Αρχικά, η υπέρμετρη ανάληψη κινδύνου μπορεί να οδηγήσει σε τραπεζικές κρίσεις με δυσμενείς συνέπειες για το σύνολο της εγχώριας και διεθνούς οικονομίας. Οι Barth (2006) και Carrio (2007) υποστηρίζουν ότι εάν τα στελέχη αντιμετωπίσουν ένα υγιές σύστημα διακυβέρνησης και διαχείρισης τότεθα κατανέμουν τα κεφάλαια και τις αποταμιεύσεις του κοινού πιο αποδοτικά. Ο Levine(2004) επίσης αναφέρει πως σε αυτήν την περίπτωση τα στελέχη θα εξασκούν αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση στις εταιρείες που χρηματοδοτούν.

Η έκθεση του Walker (2009), δημοσιεύθηκε στον απόηχο της οικονομικής κρίσης που ξέσπασε από το 2007, πραγματεύεται διάφορα θέματα και κάνει 39 συστάσεις σχετικά με:

1. Το μέγεθος του διοικητικού συμβουλίου, σύνθεση και προαγωγή
2. Λειτουργία του συμβουλίου και αξιολόγηση της απόδοσής του
3. Ο ρόλος των θεσμικών μετόχων
4. Διακυβέρνηση και κίνδυνος
5. Πολιτική αμοιβών

Τα κύρια σημεία της έκθεσης παρουσιάζονται παρακάτω:

- Η έκθεση δίνει βάση στη σύνθεση του συμβουλίου και στο ρόλο των μη εκτελεστικών διευθυντών. Αρχικά, τονίζεται πως η εμπειρία στον χρηματοοικονομικό τομέα και η ανεξαρτησία είναι προτιμότερη από το συνδυασμό λιγότερης εμπειρίας και τυπικής ανεξαρτησίας. Επιπλέον, η χρονική δέσμευση των μη εκτελεστικών διευθυντών θα πρέπει να είναι μεγαλύτερη απ' ό τι ήταν στο παρελθόν. Τέλος, θα πρέπει να δοκιμάζουν και να εφαρμόζουν προτάσεις όσον αφορά τη στρατηγική οι οποίες υποβάλλονται από τους εκτελεστικούς, όταν κρίνεται απαραίτητο

- Ο πρόεδρος μίας τράπεζας θα πρέπει να αναμένεται να καταβάλλει το μεγαλύτερο μέρος από το χρόνο του (σχεδόν τα 2/3) στην εξάσκηση των καθηκόντων του στην επιχείρηση, με την προεδρία να έχει προτεραιότητα έναντι κάθε άλλης ασχολίας στην επιχείρηση. Επιπλέον, ο πρόεδρος θα πρέπει να διαθέτει έναν συνδυασμό από σχετική εμπειρία στον χρηματοοικονομικό τομέα και ιστορικό επιτυχούς ηγεσίας σε μία σημαντική θέση του συμβουλίου
- Θα πρέπει να υπάρχει επίσημη και αυστηρή αξιολόγηση της απόδοσης του συμβουλίου και των επιτροπών του με εξωτερική αξιολόγηση της διαδικασίας κάθε δύο ή τρία χρόνια
- Όσον αφορά τη διαχείριση κινδύνων και τη διακυβέρνηση, η έκθεση προτείνει την δημιουργία επιτροπής κινδύνου και το διορισμό γενικού διευθυντή διαχείρισης κινδύνων. Η επιτροπή θα πρέπει να αναλάβει ευθύνες για την εποπτεία και την παροχή συμβουλών προς το διοικητικό συμβούλιο για τις εκθέσεις κινδύνου και τις στρατηγικές αντιμετώπισής του, και τη δημιουργία μίας υποστηρικτικής κουλτούρας σε σχέση με τη διαχείριση κινδύνων, σε συμμόρφωση με τους κανόνες και τις διαδικασίες, σε ολόκληρη την επιχείρηση. Ο διευθυντής θα πρέπει να συμμετέχει στη διαχείριση των κινδύνων και στη διαδικασία της εποπτείας στο υψηλότερο επίπεδο, να είναι ανεξάρτητος από τα επιμέρους στελέχη, να έχει άμεση πρόσβαση και επικοινωνία με τους προέδρους των επιτροπών εάν χρειαστεί, με την απομάκρυνσή του να είναι δυνατή μόνον με τη σύμφωνη γνώμη του διοικητικού συμβουλίου
- Η επιτροπή αμοιβών θα πρέπει να έχει ένα ευρύ ρόλο, με την ευθύνη να καλύπτει τη διάρθρωση των αμοιβών όλων των ανώτερων υπαλλήλων οι οποίοι είναι σε θέση να διαμορφώνουν το προφίλ κινδύνου της εταιρείας. Επιπρόσθετα, η επιτροπή θα πρέπει να γνωστοποιεί τον αριθμό των υψηλόβαθμων στελεχών σε ζώνες, συμπεριλαμβανομένων των εκτελεστικών μελών του συμβουλίου, των οποίων οι συνολικές απολαβές υπερβαίνουν το 1000000€, και σε κάθε ζώνη τα κύρια συστατικά των αμοιβών (μισθοδοσία, μπόνους σε μετρητά, αναβαλλόμενες μετοχές κ.ά.). Η επιτροπή αμοιβών θα πρέπει να διασφαλίζει την ευθυγράμμιση της διάρθρωσης των αμοιβών με τη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη στρατηγική κινδύνου της

εταιρείας. Συστήνεται επίσης ότι θα πρέπει να υπάρχουν ισορροπημένα κίνητρα έτσι ώστε τουλάχιστον οι μισές από τις μεταβλητές αποδοχές που προσφέρονται σε ένα οικονομικό έτος είναι στη μορφή ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος παροχής κινήτρων, με την κατοχύρωση να εξαρτάται από μία προϋπόθεση απόδοσης. Συστήνεται επίσης ότι τα βραχυπρόθεσμα βραβεία μπόνους θα πρέπει να πληρώνονται σε μια περίοδο τριετίας, με όχι πάνω από το 1/3 τον πρώτο χρόνο

- Τα εκτελεστικά μέλη του συμβουλίου και τα υψηλόβαθμα στελέχη θα πρέπει να διατηρούν συμμετοχές ή να διατηρούν ένα μέρος των κεκτημένων βραβείων σε ένα ποσό σύμφωνα με τη συνολική αποζημίωσή τους σε μία ιστορική ή αναμενόμενη βάση, το οποίο θα δημιουργηθεί σε μία περίοδο κατά την κρίση της επιτροπής αμοιβών

1.5 Το εποπτικό πλαίσιο

Οι εποπτικοί κανονισμοί αποτελούν τους σπουδαιότερους και αυστηρότερους κανονισμούς όσον αφορά την εφαρμογή τους. Οι εποπτικές αρχές, εγχώριες ή διεθνείς αναλαμβάνουν την θέσπιση και παρακολούθηση των κανόνων που επιβάλλουν. Ως εποπτική αρχή νοείται ένας διεθνής ή εθνικός θεσμικός οργανισμός ο οποίος αναλαμβάνει την ευθύνη του ελέγχου της εφαρμογής των κανονισμών. Οι κανόνες αυτοί αφορούν διάφορους τομείς της τραπεζικής και συνοψίζονται παρακάτω:

- Εισαγωγή στην τραπεζική
- Ιδιοκτησία
- Κεφάλαια
- Επιτρεπτές δραστηριότητες
- Εξωτερικές απαιτήσεις λογιστικού ελέγχου
- Εσωτερική διαχείριση/οργανωτικές απαιτήσεις
- Απαιτήσεις ρευστότητας και διαφοροποίησης
- Συστήματα προστασίας αποταμιεύσεων καταθετών
- Απαιτήσεις προβλέψεων
- Απαιτήσεις λογιστικής και διάθεσης πληροφοριών
- Πειθαρχία
- Εποπτεία

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ανά χώρα ή ήπειρο οι κανονισμοί αυτοί διαφέρουν καθώς εποπτικές αρχές δεν είναι οι ίδιες για κάθε χώρα και

δεν καθορίζουν τις ίδιες επιτρεπτές δραστηριότητες. Όσον αφορά τις επιτρεπτές δραστηριότητες λοιπόν διακρίνουμε τις ακόλουθες εμπειρικές μεταβλητές:

- I. **Ρυθμιστικές μεταβλητές δραστηριότητας τραπεζών.** Πρόκειται για τρεις μεταβλητές οι οποίες καθορίζουν τις πιο σημαντικές δραστηριότητες που μπορούν να ασκούν οι τράπεζες. Οι μεταβλητές αυτές αφορούν την αγορά χρεογράφων, την ασφάλιση και την ενασχόληση με αγοραπωλησίες ακίνητης περιουσίας. Συγκεκριμένα:
  - a. **Χρεόγραφα:** Είναι η ικανότητα των τραπεζών να συμμετέχουν σε επιχειρήσεις αγοράς και αναδοχής χρεογράφων, μεσιτείας, μοιρασιάς και όλες τις πτυχές του κλάδου των αμοιβαίων κεφαλαίων
  - b. **Ασφάλιση:** Η ικανότητα των τραπεζών να συμμετέχουν σε αναδοχή και πώληση ασφάλισης
  - c. **Ακίνητη περιουσία:** Αφορά την ικανότητα των τραπεζών να συμμετέχουν σε αξιοποίηση και διαχείριση κτηματομεσιτικών επενδύσεων
- II. **Ρυθμιστικές μεταβλητές ανάμειξης τραπεζικής/εμπορίου.** Πρόκειται για μεταβλητές οι οποίες μετράνε την μίξη μεταξύ τραπεζικής και εμπορίου. Πιο συγκεκριμένα:
  - a. **Μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις να κατέχουν τράπεζες:** Είναι η ικανότητα που μπορεί να δίνεται σε μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις να κατέχουν και να ελέγχουν τραπεζικά ιδρύματα. Φυσικά το ποσοστό κατοχής ή οποιοιδήποτε περιορισμοί θα καθορίζονται πάντα από τις εκάστοτε εποπτικές αρχές
  - b. **Τράπεζες να κατέχουν μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις:** Εδώ πρόκειται για την αντίστροφη περίπτωση. Και πάλι ο βαθμός ιδιοκτησίας ή οποιοιδήποτε περιορισμοί θέτονται από τις εποπτικές αρχές
- III. **Μεταβλητές ελέγχου του ανταγωνισμού.** Υπάρχουν τρεις μεταβλητές τις κατηγορίας αυτής που ποσοτικοποιούν τους περιορισμούς του ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα. Όλες οι μεταβλητές αφορούν την ικανότητα νέων ή υπαρχόντων τραπεζών να εισέλθουν στον τραπεζικό κλάδο. Συγκεκριμένα:

- a. **Περιορισμοί στην ξένη ιδιοκτησία εγχώριων τραπεζών:** Η μεταβλητή αυτή μετράει εάν υπάρχουν οποιοδήποτε περιορισμοί σχετικά με την ιδιοκτησία εγχώριων τραπεζών από ξένες τράπεζες
- b. **Περιορισμοί στην είσοδο ξένων τραπεζών:** Η μεταβλητή αυτή μετράει εάν υπάρχουν οποιοδήποτε περιορισμοί σχετικά με την ικανότητα ξένων τραπεζών να εισέρχονται στον εγχώριο τραπεζικό τομέα
- c. **Απαιτήσεις για την εισαγωγή στην τραπεζική:** Η μεταβλητή αυτή μετράει εάν υπάρχουν συγκεκριμένες νομικές αιτήσεις οι οποίες απαιτούνται για την έκδοση άδειας λειτουργίας ως τράπεζα. Οι διάφοροι τύποι υποβολής αιτήσεων οι οποίες μπορούν να εξεταστούν από τις εποπτικές αρχές για την έκκριση ή μη άδειας μπορεί να είναι κάποιο από τα ακόλουθα:
  - 1) Προσχέδια νόμων
  - 2) Οργανόγραμμα της επιχείρησης
  - 3) Προβολή των οικονομικών στοιχείων σε βάθος 3ετίας
  - 4) Χρηματοοικονομικές πληροφορίες για τους κύριους πιθανούς μετόχους
  - 5) Βάθος της εμπειρίας των μελλοντικών διοικητών
  - 6) Βάθος της εμπειρίας των μελλοντικών διευθυντών
  - 7) Πηγές προέλευσης των κεφαλαίων που θα χρησιμοποιηθούν για την κεφαλαιοποίηση της νέας τράπεζας
  - 8) Προβλεπόμενη διαφοροποίηση της νέας τράπεζας από τις άλλες τράπεζες

IV. **Ρυθμιστικές μεταβλητές κεφαλαίου.** Η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών αποτελεί έναν πολύ σημαντικό δείκτη. Η σχέση του με τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία μπορεί να δώσει εικόνα για τη συνολική απόδοση και την ευθραυστότητα, ακόμα και την συνολική ανάπτυξη του τραπεζικού τομέα μιας χώρας. Υπάρχουν τέσσερις μεταβλητές όπου μετρούν την αυστηρότητα των κεφαλαιακών απαιτήσεων:

- a. **Συνολική κεφαλαιακή αυστηρότητα:** Μετράει εάν υπάρχουν ρητοί κανονισμοί σχετικά με το μέγεθος του κεφαλαίου που οι τράπεζες πρέπει να κατέχουν σε σχέση με ορισμένες

κατευθυντήριες γραμμές. Οι κατευθυντήριες γραμμές μπορεί να αφορούν:

- 1) Εάν ο δείκτης των κεφαλαίων προς τα περιουσιακά στοιχεία συμμορφώνεται με τις αρχές της Βασιλείας
- 2) Εάν ο ελάχιστος αυτός δείκτης μεταβάλλεται με τον κίνδυνο της αγοράς
- 3) Εάν η εμπορική αξία των επισφαλών δανείων αφαιρείται από το αναφερόμενο λογιστικό κεφάλαιο
- 4) Εάν οι μη πραγματοποιηθείσες ζημιές στο χαρτοφυλάκιο των χρεογράφων αφαιρούνται από το αναφερόμενο λογιστικό κεφάλαιο
- 5) Εάν οι μη πραγματοποιηθείσες συναλλαγματικές ζημιές αφαιρούνται από το αναφερόμενο λογιστικό κεφάλαιο

b. **Αρχική αυστηρότητα κεφαλαίου:** Μετράει το κατά πόσο οι πηγές των κεφαλαίων τα οποία υπολογίζονται ως εποπτικά ίδια κεφάλαια μπορούν να περιλαμβάνουν περιουσιακά στοιχεία εκτός από μετρητά ή κυβερνητικούς κύκλους και δανειακά κεφάλαια και ακόμα εάν οι πηγές αυτές επαληθεύονται από τις ρυθμιστικές ή εποπτικές αρχές. Συγκεκριμένα μετράει:

- 1) Εάν η αρχική ή οι επόμενες εγχύσεις ιδίων κεφαλαίων περιλαμβάνουν περιουσιακά στοιχεία εκτός από μετρητά και κυβερνητικών τίτλων
- 2) Εάν η αρχική έγχυση κεφαλαίου μπορεί να βασιστεί σε δανειζόμενα κεφάλαια
- 3) Εάν οι πηγές των κεφαλαίων οι οποίες μετρούν ως ίδια κεφάλαια επαληθεύονται από τις εποπτικές αρχές

c. **Μέγιστο ποσοστό του κεφαλαίου από έναν ιδιοκτήτη:** Αποτελεί το μέγιστο επιτρεπτό ποσοστό ιδιοκτησίας του κεφαλαίου μίας τράπεζας από έναν ιδιοκτήτη. Το ποσοστό αυτό καθορίζεται αυστηρά από τις εποπτικές αρχές και αντανακλά ανησυχίες σχετικά με το εάν υπάρχει ένας κυρίαρχος ιδιοκτήτης ο οποίος κατέχει τον πλήρη έλεγχο έναντι των συμφερόντων της μειοψηφίας

V. **Μεταβλητές εποπτικής δράσης.** Οι προηγούμενες μεταβλητές οι οποίες εξετάστηκαν αφορούσαν τους κανονισμούς που διέπουν μία τράπεζα. Οι κανονισμοί αυτοί είναι επί της ουσίας η εφαρμογή διαφόρων νόμων όπου ορίζουν τις παραμέτρους λειτουργίας τους.

Από τη στιγμή όμως που ένα τραπεζικό ίδρυμα λειτουργεί υπόκειται σε παρακολούθηση και έλεγχο από τις εποπτικές αρχές. Στη συνέχεια περιγράφεται ο βαθμός στον οποίο οι εποπτικές αρχές έχουν τη δυνατότητα να παρεμβαίνουν στο τραπεζικό σύστημα. Συγκεκριμένα:

a. **Επίσημη εξουσία ελέγχου:** Η μεταβλητή αυτή μετράει το κατά πόσο οι εποπτικές αρχές έχουν την εξουσία να αναλαμβάνουν συγκεκριμένες δράσεις με στόχο να αποτρέψουν και να διορθώσουν προβλήματα. Πιο αναλυτικά οι δυνατότητες των αρχών μπορεί να είναι:

- 1) Η δυνατότητα συνάντησης των εποπτικών αρχών με εξωτερικούς ελεγκτές για να συζητήσουν τις εκθέσεις τους χωρίς τη συγκατάθεση των τραπεζών
- 2) Η νομική υποχρέωση των ελεγκτών να αναφέρουν οποιαδήποτε ανάρμοστη συμπεριφορά από τα στελέχη ή τους διευθυντές στις εποπτικές αρχές
- 3) Η δυνατότητα των εποπτικών αρχών να αναλάβουν νομικές δράσεις έναντι των εξωτερικών ελεγκτών για αμέλεια
- 4) Η δυνατότητα των εποπτικών αρχών να αναγκάσουν μία τράπεζα να αλλάξει την εσωτερική της οργανωτική δομή
- 5) Η δυνατότητα της υπηρεσίας ασφάλισης καταθέσεων να αναλάβει νομική δράση έναντι των διευθυντών ή των στελεχών μιας τράπεζας
- 6) Εάν τα στοιχεία εκτός ισολογισμού γνωστοποιούνται στις εποπτικές αρχές
- 7) Εάν η αποτυχία τήρησης μίας διαταγής παύσης και παράλειψης μπορεί να οδηγήσει σε αυτόματη επιβολή αστικών και ποινικών κυρώσεων για τους διευθυντές/στελέχη μιας τράπεζας
- 8) Εάν οι εποπτικές αρχές μπορούν να δώσουν εντολή στα στελέχη/διευθυντές για παροχή προβλέψεων οι οποίες θα καλύπτουν πραγματικές ή πιθανές ζημιές
- 9) Η δυνατότητα των εποπτικών αρχών να αναστέλλουν την απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου για διανομή μερίσματος
- 10) Η δυνατότητα αναστολής της απόφασης των διευθυντών για διανομή μπόνους

- 11) Η δυνατότητα αναστολής της απόφασης των διευθυντών για διανομή αμοιβών διοίκησης
  - 12) Η δυνατότητα αναστολής των δικαιωμάτων των μετόχων και κήρυξη μίας τράπεζας ως αφερέγγυα
  - 13) Η δυνατότητα των αρχών να αναστείλει ορισμένα ή όλα τα δικαιώματα ιδιοκτησίας μίας προβληματικής τράπεζας
  - 14) Η δυνατότητα αντικατάστασης των δικαιωμάτων των μετόχων
  - 15) Η δυνατότητα μετακίνησης ή αντικατάστασης της διοίκησης
  - 16) Η δυνατότητα μετακίνησης ή αντικατάστασης διευθυντών/στελεχών
- b. **Εποπτική ανεκτικότητα:** Οι εποπτικές αρχές μπορούν να δράσουν με ανεκτικότητα όταν οι τράπεζες έχουν συμμορφωθεί από ενέργειες οι οποίες έχουν παραβιάσει νόμους ή κανονισμούς ή με κάποιες άλλες απερίσκεπτες συμπεριφορές. Προκειμένου να συλλάβουμε το ύψος της διακριτικής ευχέρειας που επιτρέπεται διακρίνουμε τις παρακάτω εμπειρικές μεταβλητές:
- 1) Όσον αφορά την αναδιάρθρωση των τραπεζών και την αναδιοργάνωση, μπορούν οι εποπτικές αρχές ή οποιοσδήποτε άλλος δημόσιος φορέας να ανεχτούν αλλαγές σε ορισμένους κανονισμούς προληπτικής εποπτείας
  - 2) Εάν υπάρχουν προκαθορισμένα επίπεδα αφερεγγυότητας τα οποία αναγκάζουν την ανάληψη αυτόματων δράσεων, όπως για παράδειγμα η άμεση παρέμβαση
  - 3) Εάν πρέπει να αναφέρονται τυχόν παραβάσεις των κανονισμών προληπτικής εποπτείας
  - 4) Όσον αφορά το (3), οι δυνατότητες που υπάρχουν για λήψη υποχρεωτικών ενεργειών στη συγκεκριμένη περίπτωση
- c. **Αυστηρότητα στην κατηγοριοποίηση των δανείων:** Η μεταβλητή αυτή μετράει το βαθμό στον οποίο τα χορηγούμενα δάνεια που είναι εκπρόθεσμα θα πρέπει να κατηγοριοποιηθούν ως υποβαθμισμένα, επισφαλή ή μη

εξυπηρετούμενα. Πιο συγκεκριμένα, μετράται ο χρονικός ορίζοντας πέρα από τον οποίο τα δάνεια εκπίπτουν σε μία από τις παραπάνω κατηγορίες

d. **Δείκτης ρευστότητας/διαφοροποίησης:** Η μεταβλητή αυτή μετράει το βαθμό στον οποίο οι τράπεζες μπορούν να διαφοροποιήσουν το χαρτοφυλάκιό τους, καθορίζοντας με τον τρόπο αυτό τη ρευστότητα που χορηγούν. Συγκεκριμένα:

- 1) Η δυνατότητα που παρέχεται και εάν υπάρχουν καθορισμένες κατευθυντήριες γραμμές που επιτρέπουν τη διαφοροποίηση των περιουσιακών στοιχείων
- 2) Εάν οι εποπτικές αρχές επιτρέπουν ή όχι την παροχή δανείων στο εξωτερικό
- 3) Εάν υπάρχουν ελάχιστες απαιτήσεις ρευστότητας

VI. **Επίσημες μεταβλητές εποπτικών πόρων.** Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ποιες είναι οι επίσημες δράσεις που μπορεί να απαιτηθεί να αναλάβουν οι εποπτικές αρχές, σε απόκριση των διάφορων τραπεζικών καταστάσεων. Η ποιότητα και ποσότητα της τραπεζικής εποπτείας μπορούν να παρασταθούν με τις παρακάτω εμπειρικές μεταβλητές:

- a. **Επόπτες ανά τράπεζα:** Αυτή η μεταβλητή είναι ο αριθμός των επαγγελματικών τραπεζικών εποπτικών αρχών ανά τράπεζα
- b. **Η θητεία των εποπτικών αρχών:** Εδώ, η μεταβλητή μετράει τον μέσο αριθμό ετών της θητείας των εποπτικών αρχών
- c. **Η συχνότητα του επιτόπιου ελέγχου:** Η μεταβλητή αυτή μετράει τη συχνότητα με την οποία οι εποπτικές αρχές διεξάγουν ελέγχους στις εγκαταστάσεις των μεγάλων και μεσαίων τραπεζικών ιδρυμάτων
- d. **Η ανεξαρτησία των εποπτικών αρχών:** Μετράει το κατά πόσο οι επόπτες που διορίζονται είναι ανεξάρτητοι από τα τραπεζικά στελέχη και τους μετόχους καθώς επίσης σε ποιο όργανο ή φορέα είναι υπόλογοι

Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική ανασκόπηση

2.1 Εταιρική διακυβέρνηση και κίνδυνος τραπεζικών ιδρυμάτων

2.1.1 Γενικά – Μελέτες

Η βιβλιογραφία καθώς και οι σύγχρονες μελέτες που έχουν διεξαχθεί όσον αφορά τη μέτρηση του κινδύνου σε σχέση με τους κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζονται δείχνουν μία θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεγεθών. Συγκεκριμένα λοιπόν, έχει αποδειχθεί μέσα από εμπειρικές μελέτες ότι τα ιδρύματα με δομές εταιρικής διακυβέρνησης και διοικητικά συμβούλια επικεντρωμένα στους μετόχους εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα κινδύνου. Έτσι τα αποτελέσματα συνηγορούν στο ότι η αποτελεσματική άσκηση εταιρικής διακυβέρνησης περισσότερο ενθαρρύνει παρά περιορίζει την υπέρμετρη ανάληψη κινδύνου στον χρηματοοικονομικό τομέα.

Έπειτα από το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης έχει γίνει ευρέως αποδεκτή η γνώμη πως τα αίτια της μπορούν να αποδοθούν σε κάποιο βαθμό στα ελαττώματα των πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών. Οι ισχυρισμοί αυτοί είναι βάσιμοι μιας και η εταιρική διακυβέρνηση θεωρείται ως το σύνολο των μηχανισμών μέσω των οποίων διευθετούνται τα προβλήματα και ελέγχεται ο κίνδυνος σε μια εταιρεία. Οι Shleifer και Vishny (1997), αναφέρουν πως η εταιρική διακυβέρνηση και η αποτελεσματική εποπτεία του διοικητικού συμβουλίου στοχεύουν στην ενθάρρυνση της διοίκησης να ενεργεί προς το καλύτερο συμφέρον των μετόχων και των λοιπών ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders).

Ωστόσο, οι μέτοχοι θέλοντας να μεγιστοποιήσουν την αξία της εταιρείας, ακόμη και σε εταιρείες με πολύ καλές δομές διακυβέρνησης ενδέχεται να έχουν προσπαθήσει να αυξήσουν την κερδοφορία μέσω αύξησης της ανάληψης κινδύνου. Υποστήριξη αυτής της θέσης παρέχεται από πολλές μελέτες. Οι Beltratti και Stulz (2012) αναφέρουν πως οι τράπεζες με διοικητικά συμβούλια πιο φιλικά προς τους μετόχους, ανέλαβαν πιο πολύ ρίσκο στο ξεκίνημα της κρίσης και απέδωσαν πολύ χειρότερα κατά τη διάρκεια αυτής. Οι επενδυτές είχαν παραμελήσει ή είχαν γίνει λιγότερο ευαίσθητοι με την γενικότερη αύξηση του τραπεζικού κινδύνου λόγω της αυξανόμενης πολυπλοκότητας και διαφάνειας των τραπεζικών δραστηριοτήτων, όπως αναφέρεται στη μελέτη των Mehran, Morrison και Shapiro (2011). Συγκεκριμένα, ο Mehran et. al. (2011) αναφέρει πως τα ειδικά

μέλη του διοικητικού συμβουλίου μπορεί να είχαν προσληφθεί με αυτοσκοπό την αύξηση του κινδύνου για χάρη της μεγιστοποίησης της αξίας των τραπεζών αντί να βοηθούν στην παρακολούθηση της ανώτατης διοίκησης. Συνεπείς με αυτή την άποψη είναι και οι Minton, Taillard, Williamson (2014) οι οποίοι διαπιστώνουν πως τα ανεξάρτητα στελέχη με χρηματοοικονομική εμπειρογνωμοσύνη, ενθάρρυναν την αυξανόμενη ανάληψη κινδύνου πριν από το ξέσπασμα της κρίσης και έτσι, η εμπειρογνωμοσύνη του διοικητικού συμβουλίου σχετίζεται αρνητικά με την απόδοση των τραπεζών κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Οι Fahlenbrach, Prilmeir και Stulz (2012) υποστηρίζουν ότι ορισμένα ειδικά χαρακτηριστικά των ιδρυμάτων είναι υπεύθυνα για την υψηλή συσχέτιση που βρέθηκε μεταξύ των αποδόσεων των μετοχών της κρίσης του 1998 και της τωρινής. Σύμφωνα με τον Fahlenbrach et al. (2012) το επιχειρηματικό μοντέλο ενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού, ειδικά εάν είναι επιτυχημένο, ενδέχεται να είναι δύσκολο να υποστεί αλλαγές και ενισχύει την κουλτούρα της εταιρείας. Οι Acharya και Volpin (2010) αντίστοιχα, υποστηρίζουν ότι οι εταιρείες μπορούν, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό, να επιλέξουν τις ρυθμίσεις της εταιρικής διακυβέρνησης οι οποίες επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις επιλογές διακυβέρνησης των υπολοίπων εταιρειών. Με αυτόν τον τρόπο οι ρυθμίσεις μίας δεδομένης εταιρείας μπορεί να έχει εξωτερικότητες σε άλλες επιχειρήσεις. Και οι δύο γραμμές σκέψης δείχνουν τις δομές εταιρικής διακυβέρνησης ως ενδογενείς, όμως ιδιαίτερα ο Fahlenbrach et al. (2012) υπονοεί ότι οι μεγάλες καθυστερήσεις και η τάση των μηχανισμών διακυβέρνησης επηρεάζουν την ανάληψη κινδύνου και όχι το αντίστροφο.

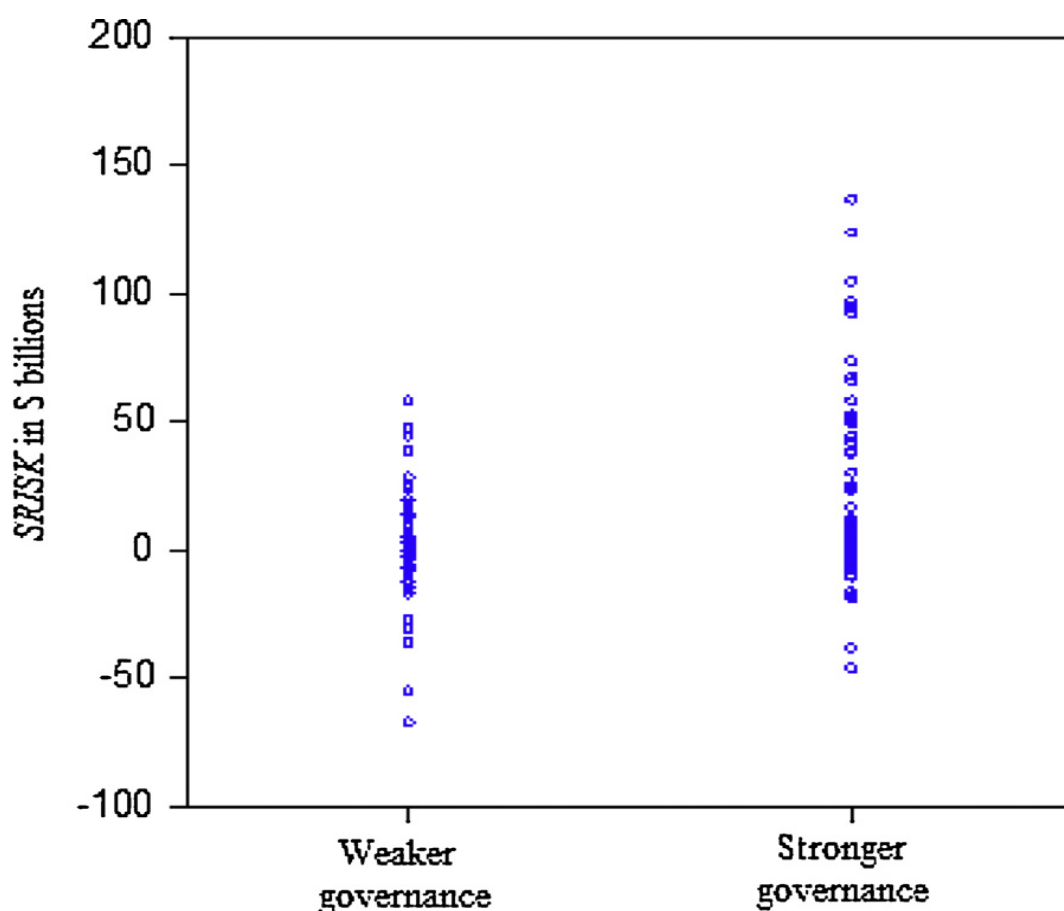
Όπως αποδείχτηκε, εν γένει οι μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης επηρεάζουν την κουλτούρα του κινδύνου σε μια τράπεζα και κατ' επέκταση το επίπεδο του συστημικού κινδύνου. Δεδομένων των προβλημάτων του ηθικού κινδύνου που προκαλείται από τράπεζες οι οποίες θεωρούνται ότι είναι «πολύ μεγάλες για να καταρρεύσουν» και από τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων, οι τράπεζες με συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης τα οποία είναι εστιασμένα στους μετόχους μπορεί να ενθαρρύνουν τα διευθυντικά στελέχη να υιοθετήσουν πιο επικίνδυνες επιχειρηματικές στρατηγικές και ενέργειες. Ένα κρίσιμο ζήτημα στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι το γεγονός ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν υποχρεώνονται να πληρώνουν άμεσα για τις αρνητικές συνέπειες που προκαλούνται από την υπέρμετρη ανάληψη κινδύνου και λόγω των συστημάτων διακυβέρνησης μπορούν όχι μόνο να

αυξήσουν τον κίνδυνο ενός μόνο ιδρύματος αλλά παράλληλα να δημιουργήσουν αρνητικές εξωτερικότητες στο χρηματοπιστωτικό σύστημα αυξάνοντας το συνολικό επίπεδο του συστημικού κινδύνου.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Jamshed Iqbal, Sascha Strobl, Sami Vähämaa, (2015) πράγματι επιβεβαιώνεται πως οι μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης που είναι εστιασμένοι προς τους μετόχους δεν είναι αρκετοί για να περιορίσουν τον κίνδυνο των ιδρυμάτων. Η ανάλυση έδειξε πως τελικώς οι πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόστηκαν κατά την περίοδο της αρχής της οικονομικής κρίσης αύξησαν το επίπεδο του κινδύνου.

Παρακάτω παρουσιάζεται ένα διάγραμμα όπου συνοψίζεται η σχέση μεταξύ πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης – συστημικού κινδύνου. Το συγκεκριμένο αποτέλεσμα είναι και το τελικό αποτέλεσμα της έρευνας.

Διάγραμμα 3 - Η σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και συστημικού κινδύνου. Πηγή: Jamshed Iqbal, Sascha Strobl, Sami Vähämaa, 2015

2.2 Παράγοντες που επηρεάζουν την τραπεζική σταθερότητα

2.2.1 Γενικά

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι παράγοντες που επηρεάζουν την τραπεζική σταθερότητα μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει μία ομάδα από καθοριστικούς παράγοντες κινδύνου που είναι ειδικοί για κάθε τράπεζα και στην πλειοψηφία των περιπτώσεων είναι άμεσο αποτέλεσμα της λήψης αποφάσεων της ανώτατης διοίκησης. Οι παράγοντες περιλαμβάνουν την διαφοροποίηση του ενεργητικού, την κεφαλαιοποίηση, τη χρηματοδότηση μέσω καταθέσεων της διατραπεζικής, την κερδοφορία, την αποτελεσματικότητα, τη διαφοροποίηση των εσόδων και το μέγεθος. Η δεύτερη ομάδα των παραγόντων περιλαμβάνει παράγοντες που σχετίζουν τον τραπεζικό κίνδυνο με τη δομή των χρηματοπιστωτικών αγορών και του μακροοικονομικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο το τραπεζικό σύστημα λειτουργεί, όπως για παράδειγμα η συγκέντρωση του κλάδου, η οικονομική ανάπτυξη, ο πληθωρισμός, η ανεργία και οι τιμές των επιτοκίων.

2.2.2 Η διαφοροποίηση του ενεργητικού

Η ευκολία με την οποία γίνεται η χορήγηση δανείων σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης έχει αποτελέσει ισχυρό αντικείμενο κριτικής από πολλούς αναλυτές τα τελευταία χρόνια. Το μερίδιο των δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα ως προς το σύνολο του ενεργητικού θεωρείται ένας σημαντικός παράγοντας του πιστωτικού κινδύνου. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι το σχετικό ποσοστό των δανείων προς το σύνολο του ενεργητικού συσχετίζεται θετικά με τραπεζικά προβλήματα, αυξάνοντας τα μη-εξυπηρετούμενα δάνεια (NPLs) και την αφερεγγυότητα ως αποτέλεσμα μιας μακροχρόνιας περιόδου κακοδιαχείρισης (Blasco&Sinkey, 2006, DeNicoló, Geadah, & Rozhkov, 2003, Männasoo&Mayes, 2009). Όσο μεγαλύτερη είναι η αναλογία των δανείων στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας τόσο συνεπάγεται μεγαλύτερος κίνδυνος ρευστότητας ο οποίος προκύπτει από την αδυναμία της τράπεζας να εξυπηρετήσει μειώσεις στις υποχρεώσεις ή να χρηματοδοτήσει αυξήσεις στη μεριά του ενεργητικού (Trujillo-Ponce, 2013). Συνεπώς, μία τράπεζα η οποία κατέχει ένα μεγάλο μέρος δανειακών περιουσιακών στοιχείων είναι πιθανότερο να έχει χαμηλότερο δείκτη Z-score.

2.2.3 Η κεφαλαιοποίηση

Η ανάγκη για τη ρύθμιση του τραπεζικού κεφαλαίου οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στο ρόλο που διαδραματίζουν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις ως αντικίνητρο για την ανάληψη κινδύνων από τους μετόχους, οι οποίοι είναι δυνατόν να εξαρτώνται από περιορισμένες ευθύνες, καθώς και το γνωστό πρόβλημα του ηθικού κινδύνου που συχνά συνοδεύει το σύστημα ασφάλισης των καταθέσεων ή την προσδοκία της διάσωσης με δημόσιους πόρους. Ως εκ τούτου, τα σύμφωνα κεφαλαίων που έχουν εκδοθεί (Βασιλεία I, II, III), είχαν σχεδιαστεί αρχικά με στόχο τη μείωση του τραπεζικού κινδύνου.

Επενδύοντας τα χρήματά τους, οι μέτοχοι των τραπεζών αναλαμβάνουν μέρος του κινδύνου που προκαλείται από ακατάλληλες επενδυτικές στρατηγικές. Ωστόσο, τόσο η θεωρητική και εμπειρική βιβλιογραφία παρέχει αντικρουόμενα αποτελέσματα σχετικά με την επίδραση των κεφαλαίων σε τραπεζικούς κινδύνους. Τα διάφορα θεωρητικά μοντέλα που αναπτύχθηκαν τονίζουν ότι οι ρυθμιστικές αρχές που εισάγουν επίπεδες κεφαλαιακές απαιτήσεις, εξαναγκάζουν τις τράπεζες να μειώσουν τη μόχλευσή τους και έτσι οι τραπεζίτες μπορεί να επιλέξουν ένα πιο επικίνδυνο χαρτοφυλάκιο προκειμένου να αντισταθμίσουν τις απώλειες που προκύπτουν από τη μείωση αυτή.

Διάφορες μελέτες πάνω στο συγκεκριμένο θέμα συμπεραίνουν πως οι αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις μπορούν να μειώσουν την ανάληψη κινδύνου από τα τραπεζικά στελέχη, βελτιώνοντας την ηθική ζημία η οποία προκαλείται από τα συστήματα ασφάλισης καταθέσεων. Στο έργο τους, οι GennotteandPyle (1991), καταλήγουν πως στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, οι απαιτήσεις σε αύξηση του τραπεζικού κεφαλαίου μειώνουν την πιθανότητα χρεοκοπίας. Ο Santos (1999), καταλήγει στο συμπέρασμα ότι όσο πιο αυστηρές είναι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις τόσο πιο πολύ μειώνεται η πιθανότητα χρεοκοπίας.

Μία μελέτη των Calem&Rob (1999), καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σχέση μεταξύ κεφαλαίου και κινδύνου είναι τύπου U. Όταν το κεφάλαιο είναι χαμηλότερο από τις προδιαγραφές, οι τράπεζες διαλέγουν ένα πολύ επικίνδυνο χαρτοφυλάκιο για να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη ανάληψης κινδύνου της ασφάλισης καταθέσεων. Όσο αυξάνεται το κεφάλαιο και η πιθανότητα αθέτησης πληρωμών γίνεται λιγότερο πιθανή, τα κίνητρα για ανάληψη περισσότερου κινδύνου μειώνονται με στόχο να διατηρηθεί η χρηματιστηριακή αξία της τράπεζας. Τέλος, οι υψηλά κεφαλαιοποιημένες

τράπεζες αναλαμβάνουν περισσότερο κίνδυνο διότι οι επιλογές διαχείρισης του χαρτοφυλακίου τους διασφαλίζουν χαμηλή πιθανότητα χρεοκοπίας.

Σε μία μελέτη των Koriecky&VanHoose (2006), αναφέρεται ότι η επιβολή των εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων έχει αρχικά διφορούμενη επίδραση στη συνολική ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου, παρόλο που εάν οι συγκεκριμένες απαιτήσεις συναντώνται, οι περαιτέρω αυξήσεις σε κεφαλαιακή επάρκεια μπορούν να προκαλέσουν αύξηση της συνολικής πιστωτικής ποιότητας του τραπεζικού συστήματος. Οι Behr, Schmidt, & Xie (2010), καταλήγουν στο ότι οι κανονισμοί επί των κεφαλαίων είναι αποτελεσματικοί μόνο στην περίπτωση των αγορών με χαμηλό βαθμό συγκέντρωσης.

2.2.4 Η χρηματοδότηση μέσω καταθέσεων της διατραπεζικής

Η εξάρτηση μιας τράπεζας από κεφάλαια χονδρικής προκειμένου να υποστηρίξει μακροπρόθεσμα μη ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία, μπορεί να την καταστήσει ευάλωτη σε μαζικές φυγές κεφαλαίων από τους πιστωτές της. Η πρόσφατη οικονομική κρίση έχει σαφώς εκθέσει τους κινδύνους της υπερβολικής εξάρτησης των τραπεζών στη χρηματοδότηση της διατραπεζικής καθώς, πολλές εταιρείες παρουσίασαν εκροές κεφαλαίων έπειτα και από την κατάρρευση της LehmanBrothersto 2008. Διάφορες μελέτες υποστηρίζουν πως οι χρηματοδότες χονδρικής θα μπορούσαν να έχουν λιγότερα κίνητρα για τη διεξαγωγή δαπανηρών παρακολουθήσεων και έτσι να αποσύρουν εσπευσμένα τα κεφάλαιά τους βασιζόμενοι σε κάποια αρνητικά στοιχεία σχετικά με τη φερεγγυότητα των τραπεζών (Huang&Ratnovski, 2011). Οι τιμές της χονδρικής χρηματοδότησης θα μπορούσαν επίσης να προσαρμόζονται ταχύτερα ώστε να αντανακλούν καλύτερα την επικινδυνότητα μιας τράπεζας (Demirgüç-Kunt&Huizinga, 2010). Αντίθετα, οι καταθέσεις του κοινού είναι πιο αργές στις εκ νέου τιμολογήσεις και είναι πιο σταθερές, κυρίως επειδή προστατεύονται από συστήματα ασφάλισης καταθέσεων (Köhler, 2015, Shleifer&Vishny, 2010).

2.2.5 Η κερδοφορία

Υπάρχει ευρεία συναίνεση όσον αφορά το θέμα της αρνητικής σχέσης που υπάρχει μεταξύ της τραπεζικής απόδοσης και του κινδύνου. Οι Roghosyan & Cihak (2011) δείχνουν πως οι ευρωπαϊκές τράπεζες με καλό προφίλ αποδόσεων είναι λιγότερο πιθανόν να αντιμετωπίσουν οικονομική δυσφορία τα επερχόμενα έτη. Οι Louzis, Vouldis, & Metaxas (2012), αναφέρουν πως οι χειρότερες τραπεζικές επιδόσεις μπορεί να είναι ένας

δείκτης κατώτερης ποιότητας δεξιοτήτων σε σχέση με τις δανειοδοτικές δραστηριότητες. Οι συγκεκριμένοι συγγραφείς παρέχουν επίσης εμπειρικά στοιχεία στο γεγονός ότι η απόδοση μπορεί να χρησιμεύσει ως μία σημαντική ένδειξη των μελλοντικών μη εξυπηρετούμενων δανείων. Οι πιο αποδοτικές τράπεζες είναι πιθανό να έχουν και μεγαλύτερη χρηματιστηριακή αξία, γεγονός που επηρεάζει άμεσα τη συμπεριφορά τους ως προς την ανάληψη κινδύνων (Behr, Schmidt, & Xie, 2010). Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, η σχέση μεταξύ κερδοφορίας και κινδύνου είναι αρνητική.

2.2.6 Η αποτελεσματικότητα

Πολλές μελέτες στη βιβλιογραφία καταλήγουν στο συμπέρασμα πως η ανεπαρκής αποτελεσματικότητα είναι πηγή κινδύνου για τις τράπεζες. Οι πιο πρόσφατες χρησιμοποιούν τον δείκτη κόστους προς έσοδα (cost-to-incomeratio, CIR) ως ένδειξη για την αποτελεσματικότητα ή την ποιότητα της διοίκησης (Louzis, Vouldis, & Metaxas, 2012, Männasoo & Mayes, 2009, Poghosyan & Cihak, 2011). Συγκεκριμένα, οι Louzis, Vouldis, & Metaxas (2012) αναφέρουν ότι η χαμηλή αποτελεσματικότητα συνδέεται θετικά με την αύξηση των μελλοντικών μη εξυπηρετούμενων δανείων, εφόσον η κακή διαχείριση οδηγεί σε φτωχές δεξιότητες στην αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας, την εκτίμηση των υποσχετικών εξασφαλίσεων και την παρακολούθηση των δανειοληπτών. Με βάση λοιπόν τα παραπάνω, η σχέση μεταξύ αποτελεσματικότητας και κινδύνου είναι αρνητική.

2.2.7 Η διαφοροποίηση των εσόδων

Ο πλουραλισμός των τραπεζικών δραστηριοτήτων που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια έχει ως αποτέλεσμα περισσότερο διαφοροποιημένους ισολογισμούς. Υπάρχουν πάρα πολλές δραστηριότητες οι οποίες παρέχουν μη-επιτοκιακά έσοδα όπως για παράδειγμα οι αμοιβές, προμήθειες, συναλλαγές κ.ά. Όσο μεγαλύτερη είναι η αναλογία αυτών των δραστηριοτήτων στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας τότε τόσο καλύτερα διαφοροποιημένη είναι. Υπάρχει αρκετή βιβλιογραφία σχετικά με το πώς η διαφοροποίηση επηρεάζει τον τραπεζικό κίνδυνο και τα συμπεράσματα διαφέρουν, σε αρκετές περιπτώσεις από τις συστάσεις των παραδοσιακών χαρτοφυλακίων και τις τραπεζικές θεωρίες.

Η θεωρία του χαρτοφυλακίου καθώς και τα παραδοσιακά επιχειρήματα βασισμένα στον Diamond (1984), αναφέρουν πως οι επιπτώσεις της διαφοροποίησης συμβάλλουν στη μείωση του κινδύνου σε όλους τους τύπους των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των

ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Στο ίδιο σκεπτικό, ο Kohler (2015) δηλώνει πως οι εμπορικές τράπεζες είναι πολύ πιο σταθερές εάν αυξήσουν το μερίδιο των μη-επιτοκιακών εσόδων ως προς το σύνολο των λειτουργικών τους εσόδων, υποδεικνύοντας έτσι ότι υπάρχουν ουσιαστικά οφέλη που μπορούν να προκύψουν από τη διαφοροποίηση των εσόδων.

Ωστόσο, πολλοί συγγραφείς υποστηρίζουν την ιδέα ότι η διαφοροποίηση όχι μόνο δεν μειώνει τον κίνδυνο, αλλά μπορεί στην πραγματικότητα να τον ενθαρρύνει. Ένας από τους συγγραφείς, ο DeJonghe (2010), αναφέρει ότι οι παραδοσιακές τραπεζικές δραστηριότητες είναι λιγότερο επικίνδυνες. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι τράπεζες που επικεντρώνονται σε επικερδείς δανειοδοτικές δραστηριότητες συμβάλλουν περισσότερο στη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος από διαφοροποιημένες τράπεζες. Ομοίως, ο Stiroh (2002) διαπιστώνει ότι κατά την περίοδο από τα τέλη του 1970 έως το 2001, η μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στα μη επιτοκιακά έσοδα από τις αμερικανικές τράπεζες, ιδιαίτερα στα έσοδα των συναλλαγών, συσχετίστηκε με υψηλότερο κίνδυνο και χαμηλότερο κίνδυνο στα προσαρμοσμένα κέρδη σε ατομικό τραπεζικό επίπεδο.

Τέλος, οι Demirgüç-Kunt & Huizinga (2010) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι παρόλο που η επέκταση σε δραστηριότητες που αποφέρουν μη-επιτοκιακά έσοδα όπως οι συναλλαγές θα μπορούσε να προσφέρει κάποια οφέλη διαφοροποίησης των κινδύνων, οι τραπεζικές στρατηγικές που βασίζονται κυρίως στην παραγωγή μη-επιτοκιακών εσόδων ενέχουν μεγάλο κίνδυνο.

2.2.8 Το μέγεθος

Το μέγεθος των τραπεζικών ιδρυμάτων έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από πολλούς, ειδικά έπειτα και από την πρόσφατη οικονομική κρίση καθώς υπάρχει μια πολύ μεγάλη αύξηση των μελετών σχετικά με ιδρύματα τα οποία είναι πολύ μεγάλα για να αποτύχουν (*too-big-to-fail* entities), αλλά και των συστημικά σημαντικών τραπεζών. Υπάρχει μια ευρέως διαδεδομένη θεωρία ότι οι μεγαλύτερες τράπεζες τείνουν να είναι πιο επικίνδυνες, γεγονός που οφείλεται στο πρόβλημα του ηθικού κινδύνου που αντιμετωπίζουν (DeJonghe, 2010, Uhdde & Heimeshoff, 2009). Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, οι μεγαλύτεροι φορείς μπορούν να ενισχύουν περισσότερο την ανάληψη κινδύνου, μειώνοντας την πειθαρχία της αγοράς και δημιουργώντας στρεβλώσεις επί του ανταγωνισμού, επειδή γνωρίζουν ότι θα πρέπει να

διασωθούν. Παραδόξως, υπάρχει και η αντίθετη άποψη που υποστηρίζει την ιδέα ότι οι μεγαλύτερες τράπεζες είναι λιγότερο επιρρεπείς στον κίνδυνο εξ' αιτίας των διαχειριστικών ικανοτήτων και της αποτελεσματικότητάς τους (Boyd&Prescott 1986, Salas&Saurina 2002). Οι συγκεκριμένοι συγγραφείς δηλώνουν ότι οι μεγαλύτερες τράπεζες μπορεί να είναι σε θέση να διαφοροποιήσουν το χαρτοφυλάκιο των δανείων τους πιο αποτελεσματικά λόγω του ότι εδρεύουν σε μεγαλύτερες οικονομίες κλίμακας και φάσματος.

2.2.9 Η συγκέντρωση του κλάδου

Οι σύγχρονες μελέτες έχουν δείξει πως η επίδραση της συγκέντρωσης του κλάδου επί των τραπεζικών κινδύνων μπορεί να είναι είτε θετική είτε αρνητική. Σύμφωνα με την άποψη των Allen&Gale, (2000), η υψηλή συγκέντρωση κεφαλαίου από λίγες τράπεζες μπορεί να σηματοδοτήσει μικρότερο ανταγωνισμό, με συνέπεια την μεγαλύτερη ισχύ αγοράς και κερδών. Τα υψηλότερα κέρδη παρέχουν ένα μαξιλάρι ασφαλείας έναντι δυσμενών αναταραχών στην αγορά, αυξάνουν τη χρηματιστηριακή αξία της τράπεζας με αποτέλεσμα να μειώνονται τα κίνητρα για τους τραπεζίτες να αναλαμβάνουν υπερβολικούς κινδύνους. Επίσης, ορισμένοι υποστηρίζουν πως είναι ευκολότερο για τους εποπτικούς φορείς να παρακολουθούν μερικές τράπεζες σε ένα συγκεντρωμένο σύστημα τραπεζών παρά να παρακολουθούν πολλές τράπεζες σ' ένα διάχυτο τραπεζικό σύστημα. Έτσι, συνολικά τα συγκεντρωμένα τραπεζικά συστήματα είναι πιο πιθανό να υποστούν λιγότερες τραπεζικές κρίσεις. Ορισμένοι υποστηρικτές της συγκεκριμένης θέσης αναφέρουν επίσης πως εάν στα πιο συγκεντρωμένα συστήματα τραπεζών υπάρχουν μεγάλου μεγέθους τράπεζες οι οποίες διατηρούν πιο διαφοροποιημένα χαρτοφυλάκια από τις μικρότερες τράπεζες, τότε τα συγκεντρωμένα τραπεζικά συστήματα τείνουν να είναι πιο σταθερά.

Σε αντίθεση με την παραπάνω άποψη, υπάρχει και η άποψη όπως διατυπώθηκε από τους Boyd και deNicoló, (2005). Τα ευρήματα της έρευνάς τους δείχνουν ότι οι μεγάλες μονοπωλιακές τράπεζες ενδέχεται να χρεώνουν υψηλότερα επιτόκια στους πελάτες τους, οι οποίοι με τη σειρά τους θα πρέπει να συμμετέχουν σε πιο ριψοκίνδυνες επενδύσεις έτσι ώστε να καλυφθεί το κόστος χρηματοδότησής τους. Η κατάσταση αυτή οδηγεί σε περισσότερα επισφαλή δάνεια, γεγονός που αυξάνει την πιθανότητα χρεοκοπίας των τραπεζών. Επίσης, υπάρχει διαφωνία σχετικά με το κατά πόσο εύκολο είναι να παρακολουθούνται μερικές μεγάλες τράπεζες σε σχέση με πολλές μικρές. Αν το μέγεθος συσχετίζεται θετικά με την πολυπλοκότητα,

τότε οι μεγάλες τράπεζες μπορεί να είναι πιο δύσκολο να παρακολουθούνται από τις μικρές τράπεζες, όχι λιγότερο.

2.2.10 Η οικονομική ανάπτυξη

Στη βιβλιογραφία αναφέρεται πως οι υψηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης σχετίζονται με ένα πιο σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον και χαμηλή πιθανότητα δυσχερειών στον τραπεζικό κλάδο. Σε μια μελέτη των Marcucci&Quagliariello (2008), οι οποίοι ανέλυσαν τη συμπεριφορά των ποσοστών αθέτησης των υποχρεώσεων των δανειοληπτών ιταλικών τραπεζών κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, επιβεβαιώνουν ότι τα ποσοστά αθέτησης πληρωμών ακολουθούν κυκλικές διακυμάνσεις. Παρατηρήθηκε δηλαδή ότι τα ποσοστά μειώνονται κατά τη διάρκεια καλών μακροοικονομικών περιόδων και αυξάνονται σε περιόδους ύφεσης.

2.2.11 Ο πληθωρισμός

Οι Arpa, Giulini, Ittner, και Pauer(2001), καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι το μερίδιο των προβλέψεων των κινδύνων στο σύνολο των δανείων του τραπεζικού τομέα εξαρτάται άμεσα από τον πληθωρισμό. Οι Uhde και Heimeshoff (2009), αναφέρουν ότι η επίδραση των μεταβολών των ποσοστών του πληθωρισμού εξαρτάται από το αν ο πληθωρισμός μπορεί να προβλεφθεί από τις τράπεζες και κατά πόσον συμπίπτει με τη γενική οικονομική αστάθεια. Ως εκ τούτου, υπάρχει μια θετική συσχέτιση μεταξύ του πληθωρισμού και των τραπεζικών κινδύνων.

2.2.12 Η ανεργία

Αρκετοί ερευνητές χρησιμοποιούν το ποσοστό ανεργίας προκειμένου να ερμηνεύσουν τους τραπεζικούς κινδύνους. Οι Bofondi&Ropele (2011), για παράδειγμα, χρησιμοποίησαν ένα δείγμα ιταλικών τραπεζών κατά την περίοδο 1990-2010 και αναφέρουν πως η αύξηση της ανεργίας έχει σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στην ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου. Παρόμοια οι Louzis, Vouldis, Metaxas (2012), βρίσκουν ότι η ανεργία έχει άμεσο και σημαντικό αντίκτυπο σε όλες τις κατηγορίες των μη-εξυπηρετούμενων δανείων (επιχειρηματικά, καταναλωτικά και στεγαστικά δάνεια), με τα στεγαστικά δάνεια να είναι τα λιγότερο ευαίσθητα στην κατηγορία. Σύμφωνα λοιπόν και με τα παραπάνω, γίνεται φανερό η θετική συσχέτιση μεταξύ ανεργίας και τραπεζικής αστάθειας.

2.2.13 Τα επιτόκια

Τέλος, υπάρχουν σημαντικές έρευνες που υποστηρίζουν την άποψη ότι τα επιτόκια έχουν ισχυρή επιρροή στη διαμόρφωση των τραπεζικών

κινδύνων. Οι Hoggarth, Sorensen&Zicchino (2005), διαπιστώνουν ότι οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν έμμεσα τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την ποιότητα του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων είναι η δυναμική του πληθωρισμού και των επιτοκίων. Επιπλέον, υπάρχουν πρόσφατες έρευνες που δείχνουν πως τα οικονομικά περιβάλλοντα χαμηλών επιτοκίων της τελευταίας δεκαετίας έχουν ενθαρρύνει την ανάληψη τραπεζικών κινδύνων σε μία προσπάθεια εύρεσης αποδόσεων (Agur&Demertzis, 2012, Delis&Kouretas, 2011). Συνεπώς η σχέση μεταξύ επιτοκίου και τραπεζικού κινδύνου είναι αρνητική.

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία, πηγές δεδομένων, μεταβλητές

3.1 Μεθοδολογία - Γενικά

Στα παρακάτω κεφάλαια θα εξεταστεί η σχέση μεταξύ διακυβέρνησης και κινδύνου του τραπεζικού κλάδου σε επίπεδο χώρας. Για να το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε ένα δείγμα 95 χωρών και έγινε συλλογή μακροοικονομικών στοιχείων 5 χρόνων (από το 2010 έως 2014). Τα στοιχεία αυτά θα βοηθήσουν στην εξαγωγή ενός συμπεράσματος (θετική ή αρνητική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεγεθών) κατά την περίοδο μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε ένα οικονομετρικό μοντέλο προκειμένου να καθοριστεί η σχέση μεταξύ αυτών των δύο μεγεθών. Συνεπώς, το μοντέλο θα περιλαμβάνει μεταβλητές οι οποίες είναι:

- Η εξαρτημένη μεταβλητή κινδύνου σε επίπεδο χώρας
- Η ανεξάρτητη μεταβλητή εταιρικών κανονισμών σε επίπεδο χώρας
- Οι ανεξάρτητες μεταβλητές ελέγχου

Ως πρόγραμμα επεξεργασίας χρησιμοποιήθηκε το Stata, ένα εύχρηστο ηλεκτρονικό εργαλείο στατιστικής ανάλυσης. Στη συνέχεια και εφόσον εισάχθηκαν όλα τα δεδομένα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της παλινδρόμησης για την επίλυση του οικονομετρικού μοντέλου με σκοπό την εξαγωγή των αποτελεσμάτων. Τα αποτελέσματα που πήραμε είναι οι συντελεστές της ανεξάρτητης μεταβλητής και των μεταβλητών ελέγχου. Ανάλογα με την τιμή των μεταβλητών (θετική ή αρνητική) μπορούμε να βγάλουμε ένα συμπέρασμα σχετικά με την επίδραση του κάθε παράγοντα στη διαμόρφωση του κινδύνου.

3.2 Μεταβλητές και πηγές δεδομένων

3.2.1 Η εξαρτημένη μεταβλητή κινδύνου

Ως μεταβλητές κινδύνου χρησιμοποιήσαμε το δείκτη *z-score* αλλά και το δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων (*npl/s*). Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι το ποσοστό των δανείων για τα οποία υπάρχει καθυστέρηση της καταβολής των μηνιαίων δόσεων ως προς το σύνολο των δανείων που έχει χορηγήσει ο τραπεζικός τομέας μιας χώρας και αφορά ένα διάστημα το οποίο ορίζεται από ένα συγκεκριμένο αριθμό ημερών (συνήθως πάνω από 90 ημέρες).

Τα δεδομένα του z-score και των μη εξυπηρετούμενων δανείων συλλέχθηκαν από συλλέχθηκαν από την βάση δεδομένων FinancialDevelopmentandStructureDataset της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Η μεταβλητή του z-score αναφέρεται ως Bankz-score και υπολογίζεται ως εξής:

$$Z - score = \frac{ROA + \frac{equity}{assets}}{sd(ROA)}$$

Το z-score σχετίζεται με την πιθανότητα χρεοκοπίας του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας. Υψηλότερες τιμές του δείκτη υποδηλώνουν μικρότερη πιθανότητα χρεοκοπίας. Το $sd(ROA)$ είναι η τυπική απόκλιση του Δείκτη Αποδοτικότητας Ενεργητικού και υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Δείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη Χρήσης}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Τα assets είναι τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία του τραπεζικού τομέα και το equity αποτελεί τα ίδια κεφάλαια τα οποία υπολογίζονται ως εξής:

$$\text{Ίδια Κεφάλαια} = \text{Περιουσιακά Στοιχεία} - \text{Συνολικές Υποχρεώσεις}$$

3.2.2 Η ανεξάρτητη μεταβλητή εταιρικών κανονισμών

Οι μεταβλητές κανονισμών εταιρικής διακυβέρνησης που χρησιμοποιήθηκαν στο μοντέλο είναι δύο: ο δείκτης τραπεζικής διακυβέρνησης (*bankgovernance*) και ο δείκτης χρηματοοικονομικής ελευθερίας (*financialfreedom*).

Ο πρώτος δείκτης (τραπεζική διακυβέρνηση), εκφράζει την ύπαρξη δομών εταιρικών κανονισμών για το σύνολο του τραπεζικού κλάδου μιας χώρας. Για την ποσοτικοποίηση της μεταβλητής ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία. Από έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας το 2011 (*WorldBankBankingSupervisionSurvey, 2011*) πήραμε από ένα αρχείο excel το οποίο περιέχει για όλες τις χώρες του δείγματος ερωτήσεις όσον αφορά τις διατάξεις σχετικά με το εποπτικό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης του τραπεζικού τομέα κάθε χώρας συνοδευόμενες από τις αντίστοιχες απαντήσεις. Οι απαντήσεις δόθηκαν από τις εκάστοτε εθνικές εποπτικές αρχές, κατά κύριο λόγο τις κεντρικές τράπεζες. Η κάθε απάντηση εξεταζόμενης χώρας ποσοτικοποιήθηκε με έναν αριθμό (συνήθως 0,1,2,3) όπου όσο μεγαλύτερος είναι υποδεικνύει αυξημένες δομές εταιρικής

διακυβέρνησης. Οι ερωτήσεις καθώς και η απόδοση των αριθμών παρουσιάζεται παρακάτω:

Ερώτηση 1: Έχετε εκδώσει συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές ή απαιτήσεις οι οποίες καλύπτουν απόλυτα τις ακόλουθες περιοχές στη διακυβέρνηση των εμπορικών τραπεζών;

- Σύσταση Επιτροπής Ελέγχου
- Σύσταση Επιτροπής Αμοιβών
- Απαίτηση για πλειοψηφία ανεξάρτητων διευθυντών στο Διοικητικό Συμβούλιο
- Απαίτηση για πλειοψηφία ανεξάρτητων διευθυντών στις επιτροπές Ελέγχου και Αμοιβών
- Δομή πακέτων αποδοχών για τους διευθυντές του Διοικητικού Συμβουλίου και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη
- Η δημοσιοποίηση των παραπάνω πακέτων αποδοχών
- Η ευθύνη του Διοικητικού Συμβουλίου για την ακριβή και αληθή δημοσιοποίηση οικονομικών και κανονιστικών εκθέσεων
- Τον διαχωρισμό των ρόλων του διευθύνοντα σύμβουλου και του προέδρου του Δ.Σ.
- Προβλέψεις σχετικά με την κάλυψη συναλλαγών μεταξύ συνδεδεμένων μερών
- Απαιτήσεις ικανότητας και ήθους για τα στελέχη του Διοικητικού Συμβουλίου και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη
- Ύπαρξη ανεξάρτητης λειτουργίας διαχείρισης κινδύνων εντός της τράπεζας

Οι επιλογές απάντησης σε αυτή την ενότητα ήταν 4 ήτοι:

- Υποχρεωτικό (mandatory)
- Συμμόρφωση ή επεξήγηση (comply or explain)
- Εθελοντικό (voluntary)
- Μη καλυπτόμενο (not covered)

Ως εκ τούτου σε κάθε απάντηση των παραπάνω ενοτήτων αποδόθηκε ο αριθμός 3 όταν η απάντηση ήταν <<Υποχρεωτικό>>, ο αριθμός 2 όταν η απάντηση ήταν <<Συμμόρφωση ή επεξήγηση>>, ο αριθμός 1 για την απάντηση <<Εθελοντικό>> και τέλος ο αριθμός 0 για την απάντηση <<Μη καλυπτόμενο>>.

Ερώτηση 2: Έχουν οι εποπτικές αρχές τις χώρες το δικαίωμα άσκησης έγκρισης σε σχέση με το διορισμό...

- Των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου
- Της ανώτατης διοίκησης

Οι επιλογές απάντησης εδώ είναι πάλι δύο:

- Ναι
- Όχι

Επομένως όπως και προηγουμένως αναθέτουμε την τιμή 1 όταν η απάντηση είναι <<Ναι>> και την τιμή 0 όταν η απάντηση είναι <<Όχι>>.

Ερώτηση 3: Αξιολογείται η αμοιβή ή η αποζημίωση των ακόλουθων προσώπων ως τμήμα της εποπτικής διαδικασίας για να διασφαλιστεί ότι δεν οδηγούν σε υπερβολική ανάληψη κινδύνου;

- Των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου
- Της ανώτατης διοίκησης
- Του λοιπού προσωπικού

Οι επιλογές απάντησης είναι πάλι δύο:

- Ναι
- Όχι

Αναθέτουμε την τιμή 1 όταν η απάντηση είναι <<Ναι>> και 0 για απάντηση <<Όχι>>.

Ερώτηση 4: Μήπως ο κανονιστικός ορισμός των συνδεδεμένων μερών περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Τους μεγαλομετόχους
- Το διοικητικό συμβούλιο
- Συγγενείς των μεγαλομετόχων και των μελών του συμβουλίου
- Συμφέροντα των μεγαλομετόχων, των μελών του συμβουλίου και των συγγενών τους

Οι απαντήσεις στα επιμέρους μέρη είναι και εδώ πάλι:

- Ναι
- Όχι

Και εδώ αναθέτουμε την τιμή 1 όταν η απάντηση είναι <<Ναι>> και την τιμή 0 όταν η απάντηση είναι <<Όχι>>.

Με βάση τις παραπάνω ερωτήσεις δημιουργούμε το δείκτη για κάθε χώρα ξεχωριστά αθροίζοντας τις ποσοτικοποιημένες απαντήσεις. Η ελάχιστη τιμή του δείκτη είναι το 0 το οποίο υποδηλώνει πολύ φτωχές δομές διακυβέρνησης και η μέγιστη τιμή του είναι το 42 το οποίο δηλώνει αντιθέτως πολύ αυξημένες δομές διακυβέρνησης.

Ο δεύτερος δείκτης (χρηματοοικονομική ελευθερία), αποτελεί ένα μέτρο της αποτελεσματικότητας του τραπεζικού τομέα καθώς επίσης της ανεξαρτησίας από τον κυβερνητικό έλεγχο και της παρέμβασής του στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Η κρατική ιδιοκτησία των τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων όπως οι ασφαλιστικές εταιρείες και οι αγορές κεφαλαίων μειώνει τον ανταγωνισμό και εν γένει μειώνει το επίπεδο των διαθέσιμων υπηρεσιών. Σε ένα ιδανικό περιβάλλον όπου υπάρχει ένα ελάχιστο επίπεδο κυβερνητικής παρέμβασης η εποπτεία των κεντρικών τραπεζών επί των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων περιορίζεται στην επιβολή των συμβατικών υποχρεώσεων και στην πρόληψη της απάτης. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν να παρέχουν διάφορα είδη χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε ιδιώτες και επιχειρήσεις. Οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να επεκτείνουν την πίστωση, να δέχονται καταθέσεις και πράξεις σε ξένα νομίσματα. Επίσης, τα ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν να λειτουργούν ελεύθερα και να αντιμετωπίζονται το ίδιο με εγχώρια ιδρύματα. Ο δείκτης αξιολογεί την οικονομική ανεξαρτησία μιας χώρας κοιτώντας τους παρακάτω τομείς:

- Την έκταση της κυβερνητικής ρύθμισης με κανονισμούς επί των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών
- Το βαθμό της κρατικής παρέμβασης στις τράπεζες και τις άλλες χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις μέσω της άμεσης και έμμεσης ιδιοκτησίας
- Την έκταση της οικονομικής ανάπτυξης
- Την κυβερνητική επίδραση στην κατανομή των πιστώσεων
- Τη δυνατότητα εισόδου ξένων ιδρυμάτων

Αυτές οι πέντε περιοχές θεωρούνται ότι αξιολογούν το συνολικό επίπεδο της χρηματοοικονομικής ελευθερίας μιας χώρας που εξασφαλίζει εύκολη και αποτελεσματική πρόσβαση στη χρηματοδότηση των ευκαιριών για τα άτομα και τις επιχειρήσεις στην οικονομία. Η συνολική βαθμολογία

μετριέται σε μια κλίμακα από το 0 έως το 100. Το 100 σημαίνει αμελητέα κυβερνητική παρέμβαση και πλήρη ανεξαρτησία και όσο πλησιάζουμε προς το 0 σημαίνει βαριά κυβερνητική παρέμβαση και ελάχιστη ανεξαρτησία. Τα δεδομένα για κάθε χώρα είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα: <http://www.heritage.org/index/explore>

3.2.3 Οι μεταβλητές ελέγχου

Για να εξετάσουμε τη σχέση μεταξύ τραπεζικής εταιρικής διακυβέρνησης και κινδύνου σε επίπεδο χώρας, θα πρέπει να συμπεριλάβουμε στο μοντέλο όλους τους παράγοντες που θεωρούμε ότι μπορεί να επηρεάζουν το επίπεδο του κινδύνου. Για το λόγο αυτό εισάγουμε κάποιους μακροοικονομικούς και τραπεζικούς παράγοντες.

Οι μακροοικονομικοί παράγοντες είναι:

- Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ (*gdp*)
- Η ανεργία (*unemployment*)
- Ο πληθωρισμός (*inflation*)

Οι τραπεζικοί παράγοντες είναι:

- Ο δείκτης κόστους προς έσοδα (*cost-to-incomeratio*)
- Το ποσοστό των ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων σε μια χώρα (*foreignbankpercentage*)
- Το ποσοστό της συγκέντρωσης της αγοράς από τις πέντε μεγαλύτερες τράπεζες μιας χώρας (*bankconcentration*)
- Το σύνολο των πιστώσεων στον ιδιωτικό τομέα ως προς το ΑΕΠ (*privatecredittogdp*)

Η ορθότητα σχετικά με το αν τελικά οι παραπάνω μεταβλητές πράγματι επηρεάζουν τον κίνδυνο μπορεί να ελεγχθεί άμεσα κατά την εξαγωγή των αποτελεσμάτων από το πρόγραμμα.

Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα

4.1 Γενικά

Για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων, δηλαδή των συντελεστών των ανεξάρτητων μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε το παρακάτω γραμμικό μοντέλο:

$$\begin{aligned} Risk_{i,t} = & b_0 + b_1 * bankgovernance_{i,t} + b_2 * financialfreedom_{i,t} + b_3 \\ & * costtoincome_{i,t} + b_4 * gdp_{i,t} + b_5 * unemployment_{i,t} + b_6 \\ & * inflation_{i,t} + b_7 * foreignpercentage_{i,t} + b_8 \\ & * privatecredit_{i,t} + b_9 * bankconcentration_{i,t} + e_{i,t} \end{aligned}$$

Όπου ως $Risk_{i,t}$ χρησιμοποιήθηκε τη μια φορά το z-score και τη δεύτερη τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αντίστοιχα. Ο πίνακας περιγραφικής στατιστικής των μεταβλητών παρουσιάζεται παρακάτω:

Πίνακας 1: Περιγραφική στατιστική για τις μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν στο οικονομετρικό μοντέλο.

Μεταβλητές	Παρατηρήσεις	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη Τιμή
Z-score	463	12.296	8.932	-12.606	50.577
Μη εξυπηρετούμενα δάνεια	466	7.018	6.545	0.100	44.900
Τραπεζική διακυβέρνηση	475	28.600	9.059	0.000	42
Χρηματοοικονομική ελευθερία	475	63.204	9.179	36.100	90.100
Κόστος προς έσοδα	459	55.099	14.024	9.880	117.894
ΑΕΠ	475	3.650	3.723	-12.710	25.260
Ανεργία	475	8.940	6.086	0.300	30.200
Πληθωρισμός	475	5.062	6.054	-2.430	62.170
Ποσοστό ξένων ιδρυμάτων	475	41.252	26.432	0.000	100
Σύνολο πιστώσεων προς ιδιωτικό τομέα	475	66.286	49.092	4.360	261.480
Ποσοστό συγκέντρωσης αγοράς	475	67.272	20.423	25.690	100

4.2 Αποτελέσματα

4.2.1 Παλινδρόμηση με το z-score

Με βάση τα παραπάνω είμαστε τώρα έτοιμοι για να τρέξουμε τις παλινδρομήσεις στο Stata.

Η παλινδρόμηση με το z-score μας δίνει λοιπόν τα εξής αποτελέσματα:

Πίνακας 2: Αποτελέσματα παλινδρόμησης χρησιμοποιώντας ως εξαρτημένη μεταβλητή το z-score.

Μεταβλητές	Σύνολο δείγματος	Ανεπτυγμένες Χώρες	Αναπτυσσόμενες Χώρες
Τραπεζική διακυβέρνηση	0.016 (0.896)	-0.077 (0.568)	0.140 (0.489)
Χρηματοοικονομική ελευθερία	-0.028 (0.773)	0.131 (0.283)	-0.068 (0.484)
Κόστος προς έσοδα	-0.009 (0.646)	-0.006 (0.861)	-0.016 (0.475)
ΑΕΠ	-0.010 (0.889)	0.217** (0.056)	-0.142*** (0.009)
Ανεργία	-0.009 (0.916)	-0.027 (0.755)	0.024 (0.843)
Πληθωρισμός	-0.017 (0.290)	-0.190 (0.165)	-0.012 (0.591)
Ποσοστό ξένων ιδρυμάτων	0.070 (0.424)	-0.082** (0.044)	0.174** (0.037)
Σύνολο πιστώσεων προς ιδιωτικό τομέα	-0.017 (0.260)	-0.024 (0.166)	0.011 (0.680)
Ποσοστό συγκέντρωσης αγοράς	-0.039* (0.063)	-0.036 (0.152)	-0.052** (0.020)
Σύνολο χωρών	95	37	58
R-sqσυνολικό	0.007	0.228	0.000
Σύνολο παρατηρήσεων	459	180	279

Σημείωση: ***Στατιστικά σημαντικό στο 1%, **Στατιστικά σημαντικό στο 5%, *Στατιστικά σημαντικό στο 10%. Στις παρενθέσεις βρίσκονται οι τιμές για $P > |z|$.

Εδώ βλέπουμε πως στο σύνολο του δείγματος, όλες οι μεταβλητές εκτός του ποσοστού συγκέντρωσης αγοράς (το οποίο είναι στατιστικά σημαντικό στο 10%) εμφανίζονται ως μη βασικές καθώς οι τιμές για $P > |z|$ υπερβαίνουν την τιμή 0.1. Ως εκ τούτου δεν μπορούμε να βγάλουμε ένα ασφαλές συμπέρασμα για τη σχέση μεταξύ του κινδύνου και των ανεξάρτητων μεταβλητών.

Στη δεύτερη περίπτωση, όπου το δείγμα περιορίστηκε στις ανεπτυγμένες χώρες στατιστικά σημαντικές στο 5% εμφανίζονται οι μεταβλητές του ΑΕΠ και του ποσοστού των ξένων ιδρυμάτων. Το ΑΕΠ επιδρά με θετικό πρόσημο ενώ το ποσοστό των ξένων ιδρυμάτων με αρνητικό πρόσημο. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως στις ανεπτυγμένες χώρες στις χρονιές που εξετάστηκαν το υψηλότερο ΑΕΠ επιφέρει υψηλότερο z-score με αποτέλεσμα χαμηλότερο κίνδυνο. Πιο συγκεκριμένα, μία μονάδα αύξησης στο ΑΕΠ μας δίνει αύξηση στο z-score κατά περίπου 0.21 μονάδες. Στον αντίποδα, η ύπαρξη ξένων τραπεζών σε μια χώρα φαίνεται να έχει αρνητική επίδραση στην τιμή του z-score αφού όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα μία μονάδα αύξησης στη συγκεκριμένη μεταβλητή μας δίνει μείωση στο z-score κατά 0.08 μονάδες περίπου, με αποτέλεσμα την αύξηση του κινδύνου.

Στην τρίτη περίπτωση, όπου και περιορίσαμε το δείγμα μας στις αναπτυσσόμενες χώρες πήραμε τα αντίστροφα αποτελέσματα όσον αφορά τις μεταβλητές του ΑΕΠ και ποσοστού ξένων ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα βλέπουμε πως τώρα η αύξηση του ΑΕΠ μειώνει την τιμή του z-score και άρα αυξάνει τον κίνδυνο. Μάλιστα η συγκεκριμένη μεταβλητή εμφανίζεται στατιστικά σημαντική στο 1% και με συντελεστή -0.14. Αυτό σημαίνει, όπως προαναφέρθηκε ότι μία μοναδιαία αύξηση στο ΑΕΠ επιφέρει μείωση του συντελεστή του z-score κατά τον αντίστοιχο συντελεστή (και άρα αύξηση κινδύνου). Αντιθέτως, η ύπαρξη ξένων τραπεζών στις χώρες αυτές έχει θετική επίδραση στον συντελεστή του z-score (0.17 περίπου) με αποτέλεσμα χαμηλότερο κίνδυνο. Στατιστικά σημαντική εμφανίζεται επίσης και η μεταβλητή του ποσοστού συγκέντρωσης αγοράς και μάλιστα σε επίπεδο σημαντικότητας στο 2%. Η επίδραση που έχει στον κίνδυνο εμφανίζεται θετική καθώς έχει συντελεστή ίσο με -0.05, δηλαδή η αύξησή της κατά μία μονάδα επιφέρει μείωση του z-score κατά το συγκεκριμένο ποσό ίσο με αποτέλεσμα την αύξηση του κινδύνου.

4.2.2 Παλινδρόμηση με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια

Στη συνέχεια, εξετάστηκε η παλινδρόμηση των δεδομένων χρησιμοποιώντας ως εξαρτημένη μεταβλητή κινδύνου τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Και σε αυτήν την περίπτωση διαχωρίσαμε το δείγμα στις αναπτυσσόμενες και στις ανεπτυγμένες χώρες προκειμένου να εξετάσουμε τα αποτελέσματα. Τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα που πήραμε εμφανίζονται παρακάτω:

Πίνακας 3: Αποτελέσματα παλινδρόμησης χρησιμοποιώντας ως εξαρτημένη μεταβλητή τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Μεταβλητές	Σύνολο δείγματος	Ανεπτυγμένες Χώρες	Αναπτυσσόμενες Χώρες
Τραπεζική διακυβέρνηση	-0.041 (0.659)	-0.043 (0.725)	-0.097 (0.368)
Χρηματοοικονομική ελευθερία	-0.239** (0.033)	-0.414** (0.017)	0.066 (0.455)
Κόστος προς έσοδα	-0.002 (0.941)	0.000 (0.994)	-0.018 (0.671)
ΑΕΠ	-0.016 (0.767)	-0.035 (0.673)	0.000 (0.995)
Ανεργία	0.699*** (0.001)	0.991*** (0.000)	0.126 (0.274)
Πληθωρισμός	-0.030 (0.450)	-0.315 (0.313)	0.002 (0.943)
Ποσοστό ξένων ιδρυμάτων	0.003 (0.915)	0.028 (0.545)	0.003 (0.903)
Σύνολο πιστώσεων προς ιδιωτικό τομέα	0.037 (0.163)	0.049* (0.071)	-0.028* (0.085)
Ποσοστό συγκέντρωσης αγοράς	0.032** (0.040)	0.062 (0.108)	0.027* (0.061)
Σύνολο χωρών	95	37	58
R-sqσυνολικό	0.156	0.526	0.067
Σύνολο παρατηρήσεων	451	175	276

Σημείωση: ***Στατιστικά σημαντικό στο 1%, **Στατιστικά σημαντικό στο 5%, *Στατιστικά σημαντικό στο 10%. Στις παρενθέσεις βρίσκονται οι τιμές για $P > |z|$.

Από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε πως ο συντελεστής της τραπεζικής διακυβέρνησης εμφανίζεται αρνητικός όμως και πάλι δεν μπορούμε να βγάλουμε ασφαλές συμπέρασμα καθώς η τιμή του $P > |z|$ εμφανίζεται πολύ υψηλή. Τώρα όμως η μεταβλητή της χρηματοοικονομικής ελευθερίας εμφανίζεται να είναι στατιστικά σημαντική και κάτω του 5%. Η τιμή του συντελεστή είναι αρνητική και ίση με 0.24 περίπου. Αυτό σημαίνει πρακτικά πως όσο περισσότερο ανεξάρτητα είναι τα τραπεζικά συστήματα σε μια χώρα τόσο λιγότερα είναι και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Σε αυτή την περίπτωση βλέπουμε επίσης πως καταλυτική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή παίζει η ανεργία. Όπως φαίνεται και στον πίνακα, η μεταβλητή της ανεργίας είναι στατιστικά σημαντική κάτω του 1%. Μάλιστα έχει συντελεστή περίπου στο 0.7, πράγμα που σημαίνει πως μία μοναδιαία αύξηση στο ποσοστό της ανεργίας αυξάνει το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων κατά τον αντίστοιχο συντελεστή. Τέλος βλέπουμε

εδώ πως στατιστικά σημαντική μεταβλητή κάτω του 5% είναι η μεταβλητή του ποσοστού συγκέντρωσης κεφαλαίου με θετικό συντελεστή ίσο με 0.03 περίπου. Αυτό σημαίνει πως όσο μεγαλύτερα κεφάλαια διακρατούνται από τις τρεις μεγαλύτερες τράπεζες σε μία χώρα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Στις περιπτώσεις όπου διαχωρίσαμε το δείγμα σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες και πάλι ο συντελεστής της τραπεζικής διακυβέρνησης εμφανίζεται αρνητικός όμως το επίπεδο σημαντικότητας της μεταβλητής απέχει από την τιμή του 10%. Ο δείκτης της οικονομικής ελευθερίας έχει στατιστική σημαντικότητα στις ανεπτυγμένες χώρες με αρνητική τιμή ίση με -0.41 ενώ στις αναπτυσσόμενες χώρες δεν μπορούμε να βγάλουμε ασφαλές συμπέρασμα. Εν συνεχεία βλέπουμε ότι η ανεργία είναι στατιστικά σημαντική στις ανεπτυγμένες χώρες και μάλιστα ο συντελεστής πλησιάζει στη μονάδα, ενώ αντιθέτως όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες δεν προκύπτει σημαντικότητα. Τέλος, τα αποτελέσματα δείχνουν επίδραση των μεταβλητών του συνόλου των πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα και του ποσοστού συγκέντρωσης κεφαλαίου οι οποίες είναι στατιστικά σημαντικές. Στις ανεπτυγμένες χώρες και οι δύο μεταβλητές έχουν θετική επίδραση στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ενώ στις αναπτυσσόμενες χώρες η πρώτη επιδρά αρνητικά και η δεύτερη επιδρά θετικά αντίστοιχα.

Κεφάλαιο 5: Επίλογος - Συμπεράσματα

Οι πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης θεωρούνται από πολλούς πολιτικούς και ρυθμιστικές αρχές ως τουλάχιστον εν μέρει υπεύθυνες για την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση. Στην παρούσα διπλωματική έγινε μια προσπάθεια εξέτασης της σχέσης μεταξύ διακυβέρνησης και κινδύνου των τραπεζών κατά τη χρονική περίοδο ύστερα από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης (χρονιές 2010-2014). Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν για τη μέτρηση του κινδύνου είναι ο δείκτης z-score και ο δείκτης των μη-εξυπηρετούμενων δανείων. Αντίστοιχα, για την ποσοτικοποίηση των δομών διακυβέρνησης, χρησιμοποιήθηκαν δύο δείκτες εταιρικών κανονισμών, ο δείκτης τραπεζικής διακυβέρνησης και ο δείκτης χρηματοοικονομικής ελευθερίας.

Βάσει των εμπειρικών αποτελεσμάτων, δεν ήταν δυνατό να εξαγάγουμε ένα ασφαλές συμπέρασμα για την επίδραση των διατάξεων σχετικά με το εποπτικό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης και εμφανίζεται να έχει αρνητική επίδραση στον κίνδυνο. Αυτό μπορεί να συμβαίνει κατά κύριο λόγο διότι τα δεδομένα ήταν περιορισμένα καθώς η έρευνα τις Παγκόσμιας Τράπεζας αφορούσε το έτος 2011 και ως εκ τούτου οι τιμές της συγκεκριμένης χρονολογίας χρησιμοποιήθηκαν για όλα τα εξεταζόμενα χρόνια. Ο δείκτης χρηματοοικονομικής ελευθερίας φαίνεται επίσης ότι έχει αρνητική επίδραση στον κίνδυνο, πράγμα που σημαίνει ότι όσο πιο ανεξάρτητο είναι ένα τραπεζικό σύστημα από κυβερνητικές παρεμβάσεις αυτό έχει αρνητική επίδραση στον κίνδυνο. Από τις μεταβλητές ελέγχου που χρησιμοποιήθηκαν, η ανεργία, το σύνολο των πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα και το ποσοστό της συγκέντρωσης των κεφαλαίων φαίνεται πως έχουν σημαντική επίδραση ενώ οι υπόλοιπες φαίνονται να είναι στατιστικά μη σημαντικές. Τέλος, η διάκριση των χωρών σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες έχει βάση καθώς όπως παρατηρήθηκε τα αποτελέσματα που πήραμε ήταν λίγο διαφορετικά στη μία και στην άλλη περίπτωση.

Φαίνεται πάντως πως οι προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια για τον περιορισμό του κινδύνου έχουν αρχίσει να φέρνουν τα πρώτα αποτελέσματα. Συνολικά, τα αποτελέσματα δείχνουν πως οι εποπτικές και ρυθμιστικές αρχές των τραπεζών εφαρμόζουν πιο αυστηρή παρακολούθηση στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να αποτρέψουν τα τελευταία από ενέργειες υπέρμετρης ανάληψης κινδύνου όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Γενικότερα, δεδομένων των αρνητικών κοινωνικών συνεπειών που

μπορεί να έχει η υπερβολική ανάληψη κινδύνων από μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στις παγκόσμιες χρηματοοικονομικές και οικονομικές συνθήκες θα ήταν συνετό να μετατοπιστεί το παραδοσιακό μοντέλο εταιρικής διακυβέρνησης από τον κύριο στόχο, ο οποίος έχει ως κύριο γνώμονα τους μετόχους. Λόγω της σημασίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την κοινωνία, οι κατάλληλα σχεδιασμένοι μηχανισμοί διαχείρισης πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα κίνητρα ανάληψης κινδύνων ευθυγραμμίζονται καλύτερα με τα συμφέροντα άλλων ενδιαφερομένων, όπως οι καταθέτες, οι κάτοχοι χρεών, οι εποπτικές αρχές τραπεζών και γενικά την κοινωνία.

Βιβλιογραφία

- Agoraki M., Delis M., Pasiouras F., (2011), *Regulations, competition and bank risk-taking in transition countries*, *Journal of Financial Stability*, 7, 38-48.
- Akhigbe A., Martin A., (2008), *Influence of disclosure and governance on risk of US financial services firms following Sarbanes-Oxley*, *Journal of Banking & Finance*, 32, 2124-2135.
- Anginer D., Demircug-Kunt A., Zhu M., (2014), *How does deposit insurance affect bank risk? Evidence from the recent crisis*, *Journal of Banking & Finance*, 48, 312-321.
- Barth J., Caprio G., Levine R., (2002), *Bank regulation and supervision: what works best?*, *Journal of Financial Intermediation*, 13, 205-248.
- Barth J., Caprio G., Levine R., (2001), *The Regulation and Supervision of Banks Around the World: A New Database*, The World Bank, Policy Research Working Paper, 2588.
- Basel Committee on Banking Supervision, (2015), *Corporate Governance Principles for Banks, Bank for International Settlements* (Διαθέσιμο στο: <http://www.bis.org/bcbs/index.htm>).
- Baselga-Pascual L., Trujillo-Ponce A., Cardone-Riportella C., (2015), *Factors influencing bank risk in Europe: Evidence from the financial crisis*, *The North American Journal of Economics and Finance*, 34, 138-166.
- Beck T., Laeven L., (2006), *Resolution of Failed Banks by Deposit Insurers: Cross-country evidence*, The World Bank, Policy Research Working Paper, 3920.
- Bessler W., Kurmann P., (2014), *Bank risk factors and changing risk exposures: Capital market evidence before and during the financial crisis*, *Journal of Financial Stability*, 13, 151-166.
- Borisova G., Brockman P., Salas M., Zagorchev A., (2012), *Government ownership and corporate governance: Evidence from the EU*, *Journal of Banking & Finance*, 36, 2917-2934.
- Caprio G., Laeven L., Levine R., (2007), *Governance and bank valuation*, *Journal of Financial Intermediation*, 16, 584-617.
- Cihak M., Demircug-Kunt A., Peria M., Mohseni-Cheraghlou A., (2012), *Bank Regulation and Supervision around the World: A Crisis Update*, The World Bank, Policy Research Working Paper, 6286.
- De Jonghe O., Diepstraten M., Schepens G., (2015), *Banks' size, scope and systemic risk: What role for conflicts of interest?*, *Journal of Banking & Finance*, 61, 3-13.
- Demircug-Kunt A., Detragiache E., Tressel T., (2008), *Banking on the principles: Compliance with Basel Core Principles and bank soundness*, *Journal of Financial Intermediation*, 17, 511-542.
- Derbali A., Hallara S., (2016), *Systemic risk of European financial institutions: Estimation and ranking by the Marginal Expected Shortfall*, *Research in International Business and Finance*, 37, 113-134.
- Drakos A., Kouretas G., (2015), *Bank ownership, financial segments and the measurement of systemic risk: An application of CoVaR*, *International Review of Economics & Finance*, 40, 127-140.
- Ellis L., Haldane A., Moshirian F., (2014), *Systemic risk, governance and global financial stability*, *Journal of Banking & Finance*, 45, 175-181.
- Ellul A., Yerramilli V., (2015), *Stronger Risk Controls, Lower Risk: Evidence from U.S. Bank Holding Companies*, *The Journal of Finance*, 68, 1757-1803.
- Fernandez A., Gonzalez F., (2005), *How accounting and auditing systems can counteract risk-shifting of safety-nets in banking: Some international evidence*, *Journal of Financial Stability*, 1, 466-500.

- Global Corporate Governance Forum, (2008), The EU Approach to Corporate Governance, International Finance Corporation, 1, 1-17.*
- Iqbal J., Strobl S., Vähämaa S., (2015), Corporate governance and the systemic risk of financial institutions, Journal of Economics and Business, 82, 42-61.*
- Jones J., Lee W., Yeager T., (2013), Valuation and systemic risk consequences of bank opacity, Journal of Banking & Finance, 37, 693-706.*
- Laeven L., Levine R., (2009), Bank governance, regulation and risk taking, Journal of Financial Economics, 93, 259-275.*
- Mare D., (2015), Contribution of macroeconomic factors to the prediction of small bank failures, Journal of International Financial Markets Institutions & Money, 39, 25-39.*
- Pasiouras F., (2012), Corporate Governance, 9, 147-166.*
- Pathan S., (2009), Strong boards, CEO power and bank risk-taking, Journal of Banking & Finance, 33, 1340-1350.*
- Simpson G., Gleason A., (1999), Board structure, ownership, and financial distress in banking firms, International Review of Economics & Finance, 8, 281-292.*
- Weis G., Neumann S., Bostandzic D., (2014), Systemic risk and bank consolidation: International evidence, Journal of Banking & Finance, 40, 165-181.*

Παράρτημα

Κατάλογος χωρών που χρησιμοποιήθηκαν:

A/A	Χώρα
1	Αργεντινή
2	Αρμενία
3	Αυστραλία
4	Αυστρία
5	Μπαχρέιν
6	Μπαγκλαντές
7	Λευκορωσία
8	Βέλγιο
9	Μπουτάν
10	Βοσνία-Ερζεγοβίνη
11	Βραζιλία
12	Βουλγαρία
13	Μπουρούντι
14	Χιλή
15	Κίνα
16	Κολομβία
17	Κόστα Ρίκα
18	Κροατία
19	Κύπρος
20	Δανία
21	Άγιος Δομίνικος
22	Εκουαδόρ
23	Αίγυπτος
24	Ελ Σαλβαδόρ
25	Εσθονία
26	Φινλανδία
27	Γαλλία
28	Γκάνα
29	Ελλάδα
30	Γουατεμάλα
31	Ονδούρα
32	Χόνγκ Κόνγκ
33	Ουγγαρία
34	Ισλανδία
35	Ινδία
36	Ινδονησία
37	Ιρλανδία
38	Ισραήλ
39	Ιταλία
40	Ιορδανία
41	Καζακστάν

42	Κένυα
43	Κουβέιτ
44	Κιργιστάν
45	Λετονία
46	Λίβανος
47	Λεσότο
48	Λιθουανία
49	Λουξεμβούργο
50	Μακάο
51	Μαλαισία
52	Μάλτα
53	Μαυρίκιος
54	Μεξικό
55	Μολδαβία
56	Μαρόκο
57	Μοζαμβίκη
58	Ναμίμπια
59	Ολλανδία
60	Νιγηρία
61	Ομάν
62	Πακιστάν
63	Παναμάς
64	Παραγουάη
65	Περού
66	Φιλιππίνες
67	Πολωνία
68	Πορτογαλία
69	Κατάρ
70	Ρουμανία
71	Ρωσία
72	Σενεγάλη
73	Σερβία
74	Σειϋχέλλες
75	Σιέρρα Λεόνε
76	Σλοβακία
77	Σλοβενία
78	Νότια Αφρική
79	Ισπανία
80	Σρι Λάνκα
81	Σουαζιλάνδη
82	Σουηδία
83	Τατζικιστάν
84	Τανζανία
85	Ταϊλάνδη
86	Τυνησία
87	Τουρκία
88	Ουγκάντα
89	Ουκρανία
90	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα
91	Ηνωμένο Βασίλειο

92	Η.Π.Α.
93	Ουρουγουάη
94	Βενεζουέλα
95	Υεμένη